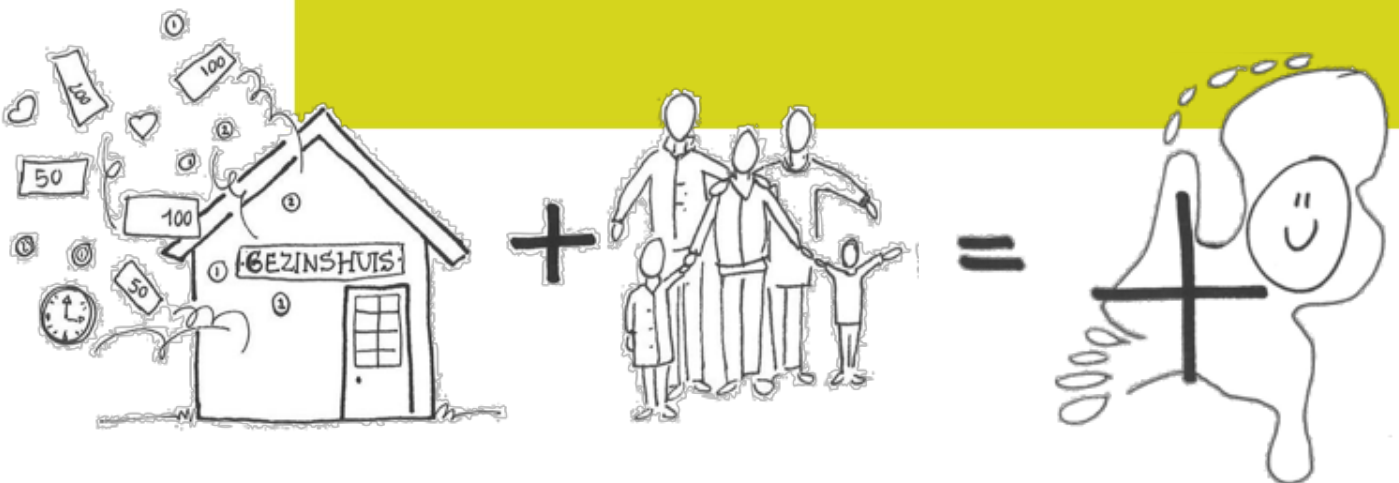

gezinspiratieplein
voor gezinnen met inhuisgeplaatste kinderen

Maatschappelijke Business Case Gezinshuizen

Wat levert langdurig inhuisplaatsen de samenleving op?

Colofon

© 2015 Gezinspiratieplein

Dit rapport is geschreven in het kader van het project 'maatschappelijke Business Case Gezinshuizen'.

Het project is uitgevoerd in opdracht van het Gezinspiratieplein. De zorgorganisaties en financiers zijn allen lid van de Alliantie Kind in Gezin.

Het project is financieel mogelijk gemaakt door: het Dirk Bos Fonds, het Maagdenhuis, en de bij het project betrokken samenwerkingspartners: Ambiq, Gezinshuis.com, Intermetzo, Spirit en de Rudolphstichting.

Auteurs:

Sinzer B.V.

Geert-Jan Baan
Lizzy Eilbracht
Marlon van Dijk

In samenwerking met:

Gezinshuis het Bolderhuis
Gezinshuis Geerdinkhof
Gezinshuis de Vries-van Iperen
Gezinshuis Zwanenburg
Gezinshuis 3x3
Gezinshuis Gentle
Gezinshuis Tijssen
Gezinshuis Zuiderakerweg

Mariska van der Steege, MSc (Van Montfoort)
Diny Haafkes, Emile Boekelder en Willeke de Olde, namens Ambiq
Resy Broekhoven en Lonneke op der Heijde, namens Spirit
Gerard Besten en Salvo d'Agata, namens Gezinshuis.com
Jan Hein van Engelen en Marc Vrugt, namens Intermetzo
Gerard de Jong, namens de Rudolphstichting
John Coopmans en Annemieke de Vries, namens Gezinspiratieplein

Illustratie:

Sacha Bakker-Sluijter, Gezinspiratieplein

Meer informatie over deze publicatie

Heeft u vragen naar aanleiding van deze publicatie?
Neem dan gerust contact met ons op.

Annemieke de Vries | a.devries@gezinspiratieplein.nl
Rudolphlaan 2 | 3794 MZ De Glind | Tel. (0342) 45 90 10
www.gezinspiratieplein.nl

Deelnemers publicatie

ambiq

spirit!
Jeugd & Opvoedhulp

intermetzo

Rudolphstichting

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en achtergrond maatschappelijke Business Case	4
1.1 Aanleiding maatschappelijke Business Case	4
1.2 Achtergrond gezinshuizen	4
2. Methodiek	4
2.1. Social Return on Investment (SROI)	4
2.2 Proces	5
3. Scope en veranderingstheorie	7
3.1 Scope van de mBC	7
3.2 Veranderingstheorie	7
4. Stakeholderanalyse	8
5. Kosten	8
6. Effecten	9
7. Maatschappelijke meerwaarde gezinshuizen	12
8. Social Return on Investment ratio & conclusies	15
8.1 Social Return on Investment ratio	15
8.2 Kwantitatieve resultaten	15
8.3 Kwalitatieve resultaten	15
8.4 Extrapolatie naar de sector	15
9. Samenvatting & conclusie	16
9.1 Samenvatting	16
9.2 Conclusie	16
9.3 Praktische toepasbaarheid	17
Referenties	18
Bijlagen	19
Bijlage 1 – Kenmerken van de gezinshuizen	19
Bijlage 2 – Output en activiteiten per stakeholder	19
Bijlage 3 – Uitleg financiële proxies	19
Bijlage 4 – Extrapolatie naar de sector: de cijfers	22
Bijlage 5 – Betrokken ambtenaren interviews	23

1. Aanleiding en achtergrond maatschappelijke Business Case

1.1 Aanleiding maatschappelijke Business Case

Om financiers van gezinshuizen te kunnen helpen in hun besluitvorming en om het belang van gezinshuizen concreet te kunnen aantonen is het belangrijk om meer inzicht te krijgen in de maatschappelijke (meer)waarde van een gezinshuis. Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten van gezinshuizen? Welke maatschappelijke problemen kunnen op termijn worden voorkomen met de inzet van langdurig professioneel opvoeden van jeugdigen met meervoudige en complexe problematiek? En wat is de kostenbesparing die dit oplevert ten opzichte van het meest voor de hand liggende alternatief, zoals plaatsing in een leefgroep?

Om meer inzicht te krijgen in deze vragen is Sinzer (voorheen Social E-valuator) begin 2014 in opdracht van Gezinspiratieplein gestart met een maatschappelijke Business Case (mBC) voor gezinshuizen. Een maatschappelijke Business Case vergelijkt de economische én maatschappelijke kosten en baten van een organisatie of project, in dit geval het gezinshuis, om op deze manier de waarde er van vast te stellen. Met behulp van deze mBC is de meerwaarde van de plaatsing van langdurig uithuisgeplaatste kinderen in gezinsvormen geconcretiseerd en meetbaar gemaakt.

Medio juni 2014 is er in samenwerking met vier zorgaanbieders en op basis van een analyse bij vier gezinshuizen een rapport opgesteld over de maatschappelijk opbrengsten van deze gezinshuizen. Deze resultaten gaven een eerste indicatie van de meerwaarde van gezinshuizen en vormen de grondslag voor het huidige rapport.

Het huidige rapport is een verdiepingsslag en uitbreiding van het rapport uit juni 2014. Om een breder draagvlak te creëren en de resultaten te kunnen extrapoleren naar de gehele sector zijn er een aantal stappen ondernomen:

1. Er zijn vier extra gezinshuizen geanalyseerd. Hierdoor zijn er van in totaal acht verschillende gezinshuizen impact of effect gegevens verzameld per individueel kind;
2. Er is een verificatieslag gemaakt in samenwerking met deskundigen door middel van een enquête over de effecten van langdurige plaatsing in gezinshuizen;
3. De theoretische onderbouwing is uitgebreid in samenwerking met Mariska van der Steege¹.

1.2 Achtergrond gezinshuizen

Gezinshuizen zijn een vorm van zorg voor jeugd die per 1 januari 2015 valt onder de Jeugdwet (ten tijde van het onderzoek de Wet op de Jeugdzorg of de AWBZ). Als door de gezinssituatie de ontwikkeling en veiligheid van jongeren in gevaar kan komen en hulp thuis niet meer toereikend is, wordt tot uithuisplaatsing besloten. Dit kan vrijwillig of gedwongen plaatsvinden. Voor een uithuisplaatsing dient het Centrum Indicatiestelling voor de Zorg (CIZ) of Bureau Jeugdzorg (BJZ) een indicatie voor verblijf af te geven. Kinderen kunnen dan in de pleegzorg of in de residentiële

zorg worden opgevangen. Gezinshuizen zijn een vorm van residentiële zorg (professionele ondersteuning, 24-uurs opvang).

Een belangrijk kenmerk van een gezinshuis is het bieden van een normaal gezinsleven aan het opgenomen kind. De continuïteit van het gezinsleven en de aandacht en steun van de gezinshuisouders geven de jeugdigen de ondersteuning die zij nodig hebben voor hun verdere ontwikkeling. De kleinschaligheid van een gezinshuis maakt een individuele benadering van de jeugdige mogelijk. Van belang is dat er ruimte is voor de achtergrond en het netwerk van de opgenomen jeugdige, waaronder contact met de biologische ouders.

Er zijn in Nederland drie constructies waarin gezinshuizen opereren. Bij de eerste is er een zorgaanbieder die de gezinshuisouder(s) in dienst neemt door middel van een arbeidsovereenkomst. Daarnaast zijn er gezinshuizen in de vorm van franchise. De derde vorm betreft gezinshuizen die volledig zelfstandig opereren onafhankelijk van een zorgaanbieder of franchiseorganisatie.

Dataverzameling van 2012 laat zien dat er in totaal 64 (regionale) zorginstellingen zijn die gezinshuizen aanbieden. Samen hebben deze zorgaanbieders momenteel 479 gezinshuizen verspreid over het hele land. Uit onderzoek blijkt dat er in één gezinshuis gemiddeld 3 à 4 kinderen wonen. Uitgaande van '3,5 kind' per gezinshuis, komt dat neer op een totaal van 1.677 gezinshuisplaatsen in Nederland².

Er zijn verschillende zorgaanbieders die gezinshuizen hebben. Het gemiddelde aantal gezinshuizen per zorgaanbieder stond op 7,5 in 2012. Daarnaast zijn er ook aanbieders die slechts 1 of 2 gezinshuizen hebben. Ook zien we een aantal grote spelers, met meer dan 30 gezinshuizen. Op provinciaal niveau blijft Gelderland de absolute koploper in het aantal gezinshuizen. In de meeste provincies is er een toename te zien van het aantal gezinshuizen. Alleen in de provincies Noord-Holland, Flevoland en Limburg zien we een afname van het aantal gezinshuizen ten opzichte van de vorige peiling in 2011.

De meeste gezinshuizen zijn gelegen in een dorp (66%) ten opzichte van een locatie in de stad (34%). Meestal liggen de gezinshuizen binnen de bebouwde kom, maar 30% bevindt zich op het platteland. In 52% van de gevallen hebben de gezinshuisouders een huis van de zorgaanbieder. Soms is dit een pand op het terrein van die zorgaanbieder. Bij 36% van de onderzochte gezinshuizen verhuurt de zorginstelling het huis aan de gezinshuisouder. Bij 16% stelt de zorginstelling het pand zonder betaling van woonlasten ter beschikking aan de gezinshuisouder. Iets minder dan de helft (48%) heeft een eigen woning, hetzij koop (29%) of huur (19%)³.

2. Methodiek

2.1 Social Return on Investment (SROI)

Voor het in kaart brengen van de totale kosten en opbrengsten voor de gezinshuizen is gebruik gemaakt van de Social Return on Investment (SROI) methode.

SROI is een methode om het maatschappelijk rendement van investeringen meetbaar en zichtbaar te maken. SROI relateert de missie en doelstelling van een project of organisatie

¹ Drs. Mariska van der Steege is als orthopedagoge en expert op het gebied van jeugdzorg aan VanMontfoort verbonden.

² Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012. Aanvulling op de factsheet gezinshuizen in 2011. De Glind, april 2013.

³ Factsheet Gezinshuizen. Gezinshuizen in Nederland; een verkenning. De Glind, oktober 2011.

aan de investering. Per stakeholder worden de effecten in beeld gebracht en aan de hand van meetbare indicatoren omgezet in een waarde. SROI laat op deze manier zien hoe groot de maatschappelijke impact van een project of organisatie is en vormt zo de basis van een maatschappelijke Business Case (mBC)

Een analyse aan de hand van SROI biedt meer dan alleen het vaststellen van de maatschappelijke impact van een project of organisatie. Het biedt tevens een overzicht van de stakeholders (belanghebbenden) en de bijbehorende value drivers (factoren die in belangrijke mate de waarde van het gezinshuis bepalen). Dit stelt organisaties in staat om aan de hand van een SROI analyse te sturen op maatschappelijke impact en deze te maximaliseren⁴. De analyse resulteert in een SROI ratio: de verhouding tussen kosten (investering) en baten (opbrengsten) welke laat zien hoe groot het maatschappelijk rendement is.

SROI identificeert een aantal stappen in de analyse, die ook per hoofdstuk in deze rapportage terug te vinden zijn. Een kort overzicht:

Veranderingstheorie & stakeholders

Gezinshuizen zijn ontwikkeld om een maatschappelijk probleem aan te pakken. In de eerste stap wordt dit probleem omschreven en worden de oplossingen die een gezinshuis biedt in kaart gebracht. Ook worden de stakeholders in beeld gebracht.

Stakeholders definiëren wij als belanghebbenden of sleutelpersonen, -groepen of -organisaties die betrokken zijn bij of beïnvloed zullen worden door een plaatsing in een gezinshuis.

Input, activiteiten, output, outcome en indicatoren

Voor al deze stakeholders is gekeken naar wat ze investeren (input), welke activiteiten zij ontplooiën en wat zij daar voor terug verwachten, op zowel korte (output) als lange termijn (outcome). Voor de effecten zijn indicatoren opgesteld, die het meten van de effecten bij de verschillende stakeholders in de toekomst mogelijk maken.

Impact

De impact van een project is bij SROI opgesteld als het effect (outcome) bij de stakeholders, minus percentages voor *attributie* en *deadweight*. Deadweight is de kans dat dit effect ook zonder gezinshuisplaatsing plaats zou hebben gevonden (spontane effect) en attributie is de mate waarin andere organisaties of personen hebben bijgedragen aan dit effect. Dit samen vormt de zogenaamde "impact claim" (het deel van het effect dat toe te schrijven is aan de plaatsing in het gezinshuis). In dit onderzoek werken wij met de totale impact claim (een gemiddeld percentage) bestaande uit attributie en deadweight.

Waarderingen

Voor de waardering van de effecten is in deze analyse gekozen om alleen met (kost)prijs gerelateerde methoden te werken. De waarden worden hierbij vastgesteld aan de hand van proxies. Dat zijn inschattingen van waarden wanneer een exacte maat (waarde) niet voor handen is. Op deze manier is inzicht verkregen in de waarde van de effecten voor de betreffende stakeholders. Deze waarde is uitgedrukt in een geldeenheid, zodat de opbrengsten afgezet kunnen worden tegen de investeringen (input).

Figuur 1. De stappen binnen een SROI analyse

2.2 Proces

Voor de ontwikkeling van de mBC Gezinshuizen is een projectteam samengesteld met vertegenwoordigers van de betrokken zorginstellingen: Gezinshuis.com, Ambiq, Spirit, Intermetzo⁵ en een projectleider vanuit Gezinspiratieplein. Onder begeleiding van adviseurs van Social E-valuator⁶ (nu: Sinzer) heeft het projectteam 3 fases doorlopen (zie ook figuur 2):

Fase 1

In vijf werksessies is een eerste aanzet voor het impact raamwerk gemaakt en er zijn 4 gezinshuizen geanalyseerd (casus 1 t/m 4).

Op basis van de werksessies heeft Sinzer de verwachte effecten geverifieerd bij de belangrijkste stakeholders. Hiervoor zijn vier gezinsbezoeken uitgevoerd, waarbij de gezinshuisouders geïnterviewd zijn en tevens korte gesprekken zijn gevoerd met een aantal van de opgenomen kinderen. Hierbij is onderzocht wat de meest relevante en significante veranderingen zijn voor zowel de kinderen als de gezinshuisouders.

Tevens is een vragenlijst uitgezet bij de zorgaanbieders die zij samen met de gezinshuisouders hebben ingevuld. Daarnaast zijn telefonische interviews gehouden met voogden en gemeenten om de verwachte effecten voor hun organisatie en voor de kinderen in het gezinshuis te verifiëren⁷. De vier voogden hadden allen één of meerdere kinderen wonen in het deelnemende gezinshuis van één van de vier zorgaanbieders.

⁴ Zie <http://www.thesroinetwork.org/what-is-sroi> voor meer informatie over de SROI methode.

⁵ www.gezinshuis.com; www.spirit.nl; www.ambiq.nl; www.intermetzo.nl.

⁶ www.sinzer.org

⁷ Zie bijlage 5 voor een overzicht van de geïnterviewde ambtenaren.

Fase 2

Op basis van de eerste resultaten over de maatschappelijke opbrengsten van gezinshuizen zijn er drie verdiepingssessies geweest om de mBC verder aan te scherpen. Er is daarbij opnieuw kritisch gekeken naar de input, effecten en impact van gezinshuizen. Uit de sessie kwam naar voren dat de mBC voor gezinshuizen uitgebreid zou kunnen worden doormiddel van ondersteunend literatuuronderzoek en een verificatie onder eigen deskundigen.

Voor de verificatie van de mBC is een vragenlijst over de effecten gemaakt, welke is voorgelegd aan 33 gezinsvoogden en gedragswetenschappers met ervaring met gezinshuizen en leefgroepen. De 20 reacties (61% van de ondervraagde deskundigen) zijn verwerkt in de mBC, met name bij de impact percentages⁸.

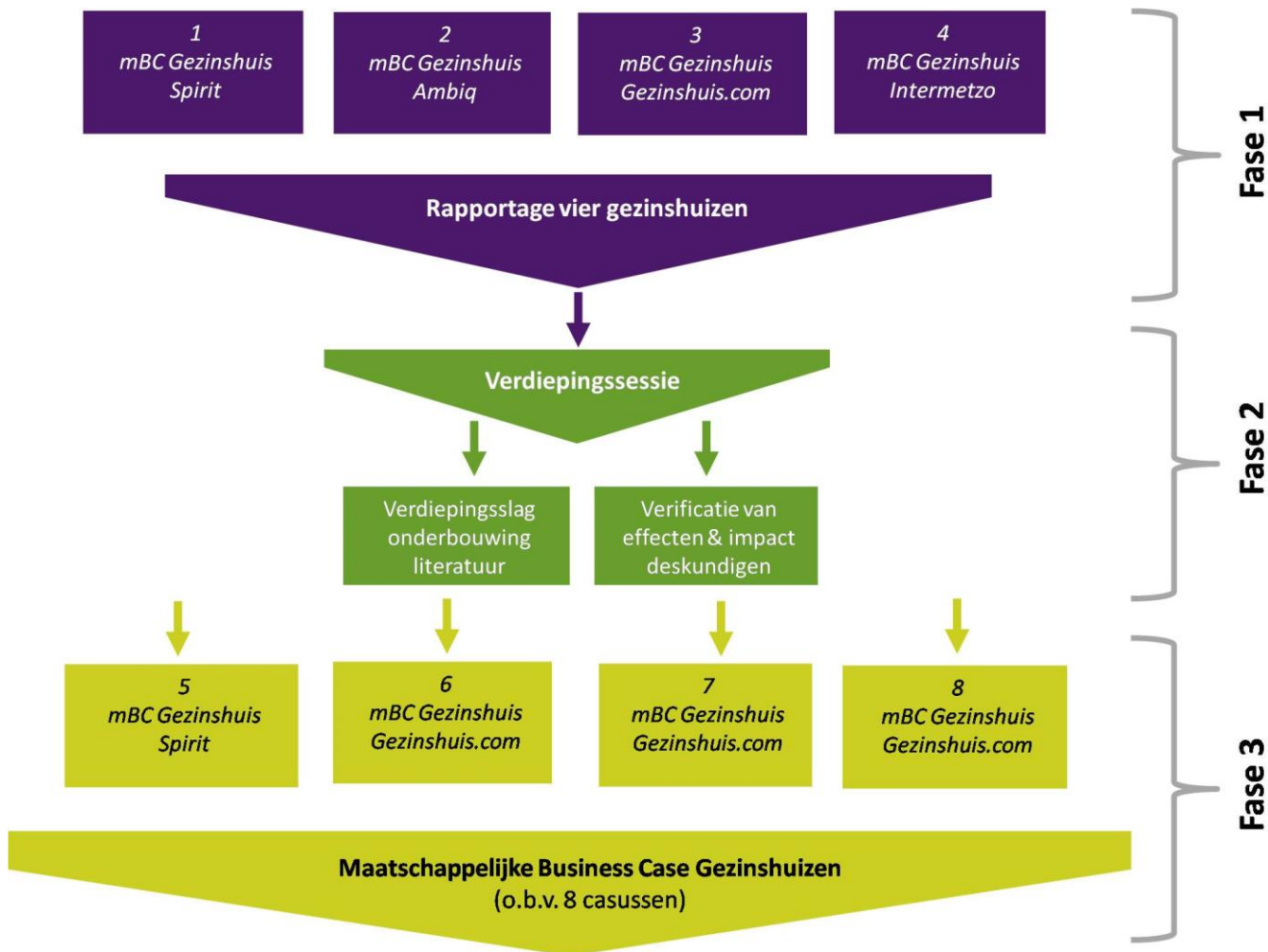
Hierdoor is een breed gedragen impact raamwerk (template) ontstaan voor het meten van maatschappelijke impact bij gezinshuizen. De template is digitaal verwerkt in de software van Sinzer.

Fase 3

De ontwikkelde template is ingezet om vier nieuwe gezinshuizen te analyseren. Deze vier analyses zijn door de organisaties Gezinshuis.com en Spirit uitgevoerd. Door capaciteitsproblemen zijn de analyses van Ambiq en Intermetzo niet meegenomen.

De resultaten van fase 3 zijn in hoofdstuk 4 tot en met 9 op hoofdlijnen beschreven. Op basis van deze resultaten en de resultaten uit fase 1 is in hoofdstuk 8 een extrapolatie gemaakt op sectorniveau voor een sectorbrede analyse van de maatschappelijke opbrengsten van langdurige plaatsing in een gezinshuis.

Door de gefaseerde uitvoering zijn er verschillen in de analyses (mBC's) van de eerste vier gezinshuizen (fase 1) en de latere vier gezinshuizen (fase 3). In 'Hoofdstuk 6: Effecten' zal kort ingegaan worden op de verschillen tussen de analyses.

Figuur 2. Drie fases voor de maatschappelijke Business Case (mBC's) Gezinshuizen.

⁸ De impact percentages zijn het deel van het effect dat toe te schrijven is aan de plaatsing in het gezinshuis. Sommige effecten kunnen ook spontaan ontstaan of deels te maken hebben met ontwikkelingen buiten de plaatsing in het gezinshuis om. Zie tabel 1 voor het volledige overzicht van de impact percentages.

3. Scope en veranderingstheorie

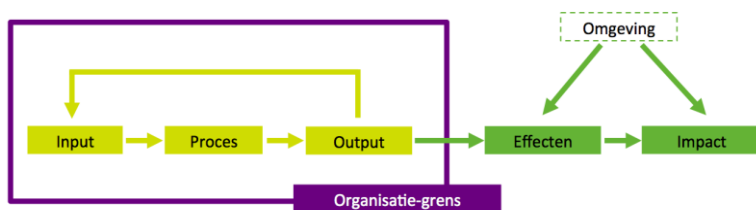
3.1 Scope van de mBC

De maatschappelijke Business Cases geven een voorspelling van de maatschappelijke kosten en baten bij langdurige plaatsing van kinderen in gezinshuizen. Hierbij is uitgegaan van het scenario dat de kinderen in de betreffende gezinshuizen tot hun 18e jaar blijven wonen in het gezinshuis (langdurige opvang).

Bij dit onderzoek is uitgegaan van de veronderstelling dat de geplaatste kinderen en het gezinshuis een goede match zijn. Met andere woorden: de plaatsing in het gezinshuis sluit aan op de situatie van het kind en is hiermee de 'beste oplossing' in vergelijking met andere mogelijkheden zoals plaatsing in een leefgroep. Het meest voor de hand liggende alternatief voor de kinderen in de gezinshuizen is opvang in een leefgroep, in de praktijk betekent dit voor jeugdigen veelal plaatsing op meerdere leefgroepen achter elkaar. Om de meerwaarde van langdurige 'inhuysplaatsing' inzichtelijk te maken worden de resultaten afgezet tegen het scenario van een leefgroep.

In alle acht de gezinshuizen wonen momenteel vier kinderen, wat gelijk is aan het landelijk gemiddelde van het aantal opgenomen kinderen per gezinshuis. De leeftijd van de kinderen in de onderzochte gezinshuizen is verschillend, waardoor ook de resterende verblijfsduur (tot 18 jaar) niet in elk gezinshuis gelijk is. De gemiddelde leeftijd van de kinderen is 13 jaar, en de gemiddelde resterende verblijfsduur is 4,8 jaar. De kosten en opbrengsten zijn dan ook berekend voor de periodes dat de kinderen nog zullen verblijven in een gezinshuis (variabele meettermijn). Bijlage 1 geeft een overzicht van een aantal kenmerken van de deelnemende gezinshuizen.

Er is gekeken naar de gehele keten van een gezinshuis, van input (kosten) tot impact (maatschappelijke opbrengsten). Een mBC gaat een stap verder dan het analyseren van zogenaamde output. Outputs zijn opgeleverde resultaten die relatief makkelijk te onderzoeken zijn omdat ze vaak binnen de grenzen van een organisatie vallen en een direct (en tastbaar) gevolg zijn van de gezinshuizen. Bij een mBC is het echter belangrijk om verder te kijken dan de directe resultaten; wat gebeurt er indirect of buiten de organisatie/ project om? De volgende hoofdstukken gaan in op deze vraag.

Figuur 3. De keten van een maatschappelijke impact analyse

3.2 Veranderingstheorie

In samenwerking met de projectgroep en de expertise van Mariska van der Steege is een veranderingstheorie opgesteld die het nut en de noodzaak aantoont van opvang in gezinshuizen. Dit vormt het uitgangspunt voor de gedane analyses.

Maatschappelijk probleem

Als de opvoedingssituatie thuis voor kinderen ontoereikend of onveilig is, wordt (vrijwillig of gedwongen) tot uithuisplaatsing besloten. Netwerkleegzorg is vaak de eerste keus bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat. Een aantal jongeren kunnen vanwege hun complexe problematiek echter niet terecht in een regulier pleeggezin. Zij komen in aanmerking voor een gezinshuis of leefgroep (residentiële zorg). Het blijkt moeilijk om voor deze jongeren langdurige opvang te organiseren (o.a. door trajectfinanciering, lange besluitvorming processen) (Van der Steege, 2012). De gemiddelde verblijfsduur van een kind in een gezinshuis is 2,7 jaar (Gardeniers & De Vries, 2011). Dit leidt tot breuken en discontinuïteit in de hulp aan kinderen.

Urgentie

Volgens het VN-verdrag voor de rechten van het kind heeft ieder kind (ook een uit huis geplaatst kind), het recht om op te groeien in een gezin. Opgroeien in residentiële leefgroepen biedt kinderen vaak een minder stabiele opvoedingsomgeving dan in gezinshuizen, vanwege de discontinuïteit in de opvoeding (verschillende opvoeders) en doordat de plaatsingen vaak tijdelijk zijn. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat overplaatsingen schadelijke gevolgen met zich meebrengen voor de ontwikkeling van kinderen (fysiek, gedrag, cognitief, sociaal-emotioneel; McCall et al, 2012; Jones et al, 2012). Ook ontstaat er een verhoogd risico op problematiek in de volwassenheid, zoals psychische of verslavingsproblematiek, gevangenschap en antisociaal gedrag (Van den Bergh & Weterings, 2010). Dit alles kan leiden tot hoge maatschappelijke kosten.

Schaal van het probleem

Op 31 december 2013 verbleven er in totaal 17.781 kinderen in een pleeggezin. Op de peildatum 1 januari 2014 verbleven er 3.284 kinderen in een residentiële instelling. Daarnaast verbleven 2.945 jeugdzorgkinderen in een ggz-instelling. Ook verblijven 741 kinderen in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg (Kinderombudsman, 2014). Opgeteld verblijven er 6.970 kinderen op een residentiële plek⁹.

Gezinshuizen maken deel uit van residentiële jeugdzorg. Een onderzoek naar cliënt profielen in Utrecht laat zien dat 23% van de kinderen in jeugdzorg een gezinsvervangende situatie nodig heeft (Addink, Chenevert, Eijgenraam en Lekkerkerker, 2012).

Er zijn in Nederland 64 (regionale) zorginstellingen die gezinshuizen 'aanbieden'. Samen hebben deze zorgaanbieders 479 gezinshuizen en 1.677 gezinshuisplaatsen (uitgaande van 3,5 kind per gezinshuis; Gezinshuizen in Nederland, 2012). Het aantal plekken in gezinshuizen in de residentiële jeugdzorg is dus niet toereikend om alle kinderen een plek in een gezinshuis te bieden, waardoor veel jeugdigen zijn aangewezen op leefgroepen. De bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de jeugdzorg. Data over licht verstandelijk gehandicapten (LVG) en de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is vooralsnog niet voorhanden.

⁹ Dit zijn de aantallen exclusief LVG-zorg. Daarover is geen informatie bekend.

Oplossing

Een gezinshuis biedt een langdurige en stabiele gezinsvervangende situatie voor kinderen die uit huis worden geplaatst en niet terecht kunnen in een (netwerk- of bestands-) pleeggezin. Voor de ontwikkeling van kinderen zijn beschikbare, stabiele en continue primaire verzorgers van groot belang (Juffer, 2010). Een gezinshuis is een vorm van jeugdzorg waarin gezinshuisouder(s) op professionele wijze vorm geven aan de verzorging, behandeling, opvoeding en begeleiding tot volwassenheid van een aantal kinderen met meervoudige en complexe problematiek die geplaatst worden in hun eigen gezin (ontleend aan Gardeniers & De Vries, 2011). Uit landelijk onderzoek (Meeuwissen, 2011) blijkt dat gezinshuisouders zelf drie kenmerken onderscheiden in de opvang van kinderen in een gezinshuis:

- de mogelijkheid voor kinderen om deel te nemen aan een normaal gezinsleven;
- het bieden van continuïteit;
- en het bieden van geborgenheid en veiligheid aan het kind.

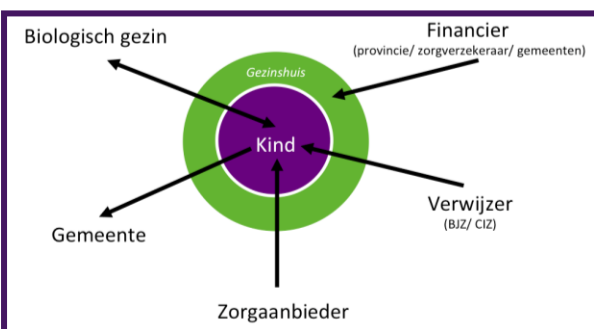
Doelen

Het doel van gezinshuizen is dat kinderen met gedragsproblemen kunnen uitgroeien tot zelfstandige volwassenen die kunnen participeren in de samenleving binnen hun eigen mogelijkheden. De verwachting is dat een stabiele en perspectiefvolle opgroeisituatie leidt tot de volgende maatschappelijke effecten:

- het verbeteren van de maatschappelijke positie (wonen, werken, opleiding, vrije tijd en schulden);
- het opbouwen van een sociaal netwerk;
- het creëren van een stabiele en veilige woonomgeving;
- Het voorkomen van duurdere vormen van zorg (plaatsingskosten leefgroep);
- het verminderen van criminaliteit/ overlast;
- het voorkomen van schooluitval;
- het voorkomen van uitkeringskosten;
- en het voorkomen van overplaatsingen.

4. Stakeholderanalyse

Een stakeholder is een persoon of organisatie die investeert in en/of belang heeft bij het gezinshuis. De projectgroep heeft bij alle mogelijke stakeholders bekeken of deze van belang was voor de uiteindelijke impactmeting. Hierbij is vooral gelet op personen of organisaties waar de meest relevante en significante effecten worden verwacht. Met andere woorden, alleen de stakeholders waar veel effecten te verwachten zijn maken deel uit van de uiteindelijke lijst van stakeholders. Op basis van deze criteria zijn de volgende stakeholders geselecteerd:

Figuur 4. Stakeholders van het gezinshuis

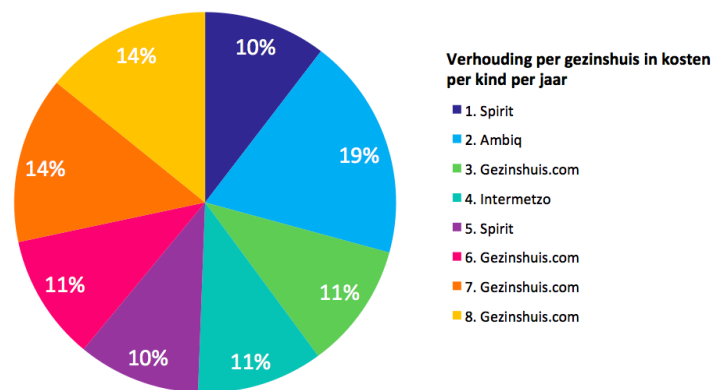
1. *Kinderen*
2. *Biologisch gezin*
3. *Financier*: dit verschilt per gezinshuis maar valt over het algemeen onder de provincie/ zorgverzekeraar/ gemeenten.
4. *Zorgaanbieder*
5. *Gemeente*: hierbij gaat het om de effecten voor een gemeente. In sommige gevallen is de gemeente ook de financier, maar omdat dit niet altijd het geval is wordt deze stakeholder apart meegenomen. De gemeente vertegenwoordigd in dit geval ook relevante ministeries of andere overheidsorganisaties.
6. *Verwijzer*: Bureau Jeugdzorg (BJZ) of het Centrum indicatiestelling zorg (CIJZ).

Gemiddelde kosten voor de 8 gezinshuizen per jaar:

- ✓ Totale kosten: € 1.930.458,-
- ✓ Gemiddelde kosten per gezinshuis: € 241.307,-
- ✓ Gemiddelde kosten per kind per jaar: € 60.327

5. Kosten

Voor alle stakeholders is bekeken welke inbreng zij leveren aan het gezinshuis. In deze analyse zijn de kosten (eigen bijdrage) voor de biologische ouders niet meegenomen. In de praktijk wordt de ouderbijdrage vaak niet betaald, daarom is er één lijn getrokken door dit in alle analyses niet mee te nemen. Alle kosten (de totale input) worden gedragen door de financier (gemeenten, provincies, zorgverzekeraars). Bij het berekenen van de kosten zijn de analyses van alle acht gezinshuizen uit fase 1 en fase 3 meegenomen, met een totaal van 32 geplaatste kinderen. Bij de berekening is uitgegaan van de kosten voor de resterende verblijfsduur van deze kinderen (zie ook bijlage 1, tabel 1). De totale kosten van de onderzochte gezinshuizen per jaar bedragen € 1.930.458,-. De verhoudingen in de kosten per gezinshuis zijn weergegeven in figuur 5. Op basis van de totale kosten is ook het gemiddelde bedrag berekend per gezinshuis per jaar (€ 241.307,-) en per kind per jaar (€ 60.327,-).

Figuur 5. De kosten verhoudingen per gezinshuis per kind per jaar.

6. Effecten

Per stakeholder zijn er effecten op korte en lange termijn geïdentificeerd op basis van de expertise van de projectgroep en de beschikbare literatuur. De effecten worden hieronder per stakeholder omschreven. Deze effecten zijn ook gemeten bij de gezinshuizen. Er zijn wel verschillen in de gemeten effecten: na de eerste fase zijn er tijdens de verdiepingssessie nieuwe effecten geïdentificeerd. Effecten met een “*” in tabel 1 zijn bij alle gezinshuizen gemeten, de rest alleen bij gezinshuis 5 tot en met 8. De impact map in tabel 1 geeft een schematisch overzicht van alle effecten en indicatoren en de resultaten hierop.

Hoe lees je de impact map?

Effecten: dit zijn de effecten van de plaatsing in een gezinshuis voor de verschillende stakeholders.

Indicatoren: de tweede kolom in tabel 1 laat zien met welke de indicatoren de effecten worden gemeten.

Kans in percentage (of gemiddelde score): bij de vier gezinshuizen uit fase 1 (gezinshuis 1 t/m 4) zijn er in samenwerking met de gezinshuisouders en de projectgroep inschattingen gemaakt over de omvang van de effecten en indicatoren. Voor de vier gezinshuizen uit fase 3 (gezinshuis 5 t/m 8) is dit aan de hand van een digitale enquête uitgezet bij de gezinshuisouders (zie kolom 3 in tabel 1). De uitkomsten zijn uitgedrukt in percentages, en geven hierdoor de gemiddelde verwachte kans voor een effect weer. Ook zijn sommige effecten gemeten aan de hand van een schaal. De gemiddeldes zijn dan weergegeven.

Duur van het effect: de duur van het effect geeft aan hoe lang dit effect zal aanhouden bij de verschillende stakeholders. Voor de duur voor effecten na uitstroom is gekozen voor 3 jaar. Dit houdt in dat eventuele effecten nog tot de leeftijd van 21 deels worden toegeschreven aan het verblijf in een gezinshuis. Uit de interviews blijkt ook dat de jongeren in deze periode nog nauw contact blijven houden met de gezinshuisouders.

Impact percentage: dit percentage geeft het deel van het effect aan dat toe te schrijven is aan de plaatsing in het gezinshuis. Om tot deze percentages te komen is er in fase 2 een vragenlijst uitgezet onder deskundigen. De percentages zijn dus gebaseerd op de inschatting van 20 deskundigen.

Een leesvoorbeeld:

Regel 2 voor de stakeholder ‘kinderen’ (schooldiploma) laat zien dat is aangenomen dat door plaatsing in het gezinshuis :

- ✓ het kind een schooldiploma zal behalen (*effect*);
- ✓ dit is gemeten door de aangegeven kans op het halen van een schooldiploma (*indicator*);
- ✓ de kans dat een kind in een gezinshuis een schooldiploma haalt 83% is (*Kans %*);
- ✓ er is aangenomen dat dit effect voor minstens één jaar zal gelden (*duur effect*);
- ✓ en het behalen van een schooldiploma voor minimaal 22% te danken zal zijn aan de gezinshuisplaatsing, want hier dragen ook andere factoren aan bij (*impact %*).

De percentages (kansen) bij de indicatoren zijn gebaseerd op inschattingen van de gezinshuisouders. Gezinshuisouders van gezinshuizen 5 tot 8 hebben per kind een vragenlijst ingevuld over de voortgang en voorspellingen van het kind. Deze kansen zijn dus variabel per kind. De gemiddelde kansen voor alle 16 kinderen zijn meegenomen in de analyse en weergegeven in tabel 1.

De impact percentages zijn gebaseerd op een enquête onder deskundigen (gezinsvoogden en gedragswetenschappers). Deze zijn voor alle kinderen gelijk gesteld.

Pro-sociaal netwerk

Sociale steun is een belangrijke beschermende factor in het leven van kinderen en volwassenen. Dit beschermt tegen negatieve invloeden van problemen en risicofactoren (Hermanns, 2001; Bot et al, 2013). Sociale steun kan bestaan uit familie, vrienden en burens die voor de jeugdige beschikbaar zijn voor emotionele en praktische steun.

Gezinshuisouders stellen kinderen in staat een pro-sociaal netwerk op te bouwen; een netwerk dat een positieve invloed heeft en voor de jeugdige daadwerkelijk tot sociale steun leidt. Zij doen dit door kinderen de gelegenheid te geven verbindingen met mensen buiten het gezinshuis te onderhouden of op te bouwen en betekenisvolle relaties te ontwikkelen. Het hebben van betekenisvolle relaties is noodzakelijk voor het welbevinden en de normale ontwikkeling van kinderen. Het ontbreken van deze relaties kan leiden tot antisociaal gedrag, sociaal isolement en sociale pijn (Metz, Meijs, Roza, Van Baren en Hoogervorst, 2012). Zo blijkt dat het sociale netwerk van zwerfjongeren beperkt is en ook in hun jeugd is geweest, ze beschikken over weinige pro-sociale vriendschappen en zijn bijvoorbeeld geen lid van een sport- of andere vereniging (De Wit, Segeren, Van Husen & Franssen, 2012).

Uit de analyse van de gezinshuizen blijkt dat 75% van de kinderen een pro-sociaal netwerk, bestaande uit minstens 3 vertrouwenspersonen, opbouwt.

Vermindering in schulden en minder criminaliteit/overlast

Kinderen met meervoudige en complexe problemen die niet opgroeien in het gezin van herkomst, een stabiel pleeggezin of een gezinshuis lopen het risico op veelvuldige verplaatsingen, voortijdige en ongewenste beëindiging van de hulp en op ongewenste uitkomsten op de langere termijn als zwerven, in criminele circuits en/of overlast gevende jeugdgroepen terechtkomen of leven van een uitkering en het opbouwen van schulden (Van der Steege, 2013; De Lange, Van Dam, Dresen, Geurts & Knorth, 2011).

In de analyse liggen de effecten voor vermindering in overlast of criminaliteit voornamelijk bij de gemeente, waar de kosten van deze overlast doorgaans terecht komen. Kinderen in gezinshuizen hebben tussen de 84 en 91 procent minder kans op het plegen van een licht of zwaar delict, zowel tijdens als na het langdurige verblijf. Daarnaast er is het effect van het voorkomen van schulden aan voor stakeholder kinderen; de kans op het voorkomen van schulden wanneer kinderen langdurig verblijven in een gezinshuis is 30%.

Doorstroom naar een zelfstandige of beschermde woning

Kinderen die opgroeien in gezinshuizen stromen vanuit het gezinshuis naar verwachting door naar een zelfstandige woonplek of een begeleide woonplek. Om deze gewenste uitkomst te bereiken is het van belang dat kinderen kunnen opgroeien in een stabiele en duurzame situatie en zo weinig mogelijk zogenoemde 'verplaatsingen' meemaken. Deze verplaatsingen leiden tot veel discontinuïteit in de levensloop van kinderen. Kinderen hebben te maken met wisselende verzorgers, verandering van school en ze moeten opnieuw een sociaal netwerk (vrienden) opbouwen (Van der Steege, 2013).

In de impact map is te zien dat de kans dat een kind doorstroomt naar een zelfstandige of beschermde woonplek respectievelijk 59% en 30% is. Langdurig verblijf in een gezinshuis

helpt om jongeren te laten doorstromen naar een zelfstandige woonplek.

* Deze effecten zijn bij alle 8 de gezinshuizen gemeten. De rest enkel bij gezinshuis 5 t/m 8.

1. Gemiddelde aantal activiteiten van het kind (sport, toneel, muziek etc.).
2. Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel).
3. Gemiddelde aantal voorkomen overplaatsingen per jaar
4. RV: resterende verblijfsduur (18 jaar minus leeftijd kind)

Tabel 1. Impact map: overzicht van alle effecten, indicatoren, scores en impact percentages.

Effect	Indicatoren	Kans %	Duur effect	Impact %
Kinderen				
Pro-sociaal netwerk*	# vertrouwenspersonen bij uitstroom	75%	3 jaar	32%
Schooldiploma	Kans op schooldiploma	83%	1 jaar	22%
Doorstroom naar werk*	Kans doorstroom naar werk	61%	3 jaar	24%
Voorkomen van schulden*	Kans voorkomen van schulden	30%	3 jaar	29%
Doorstroom zelfstandig wonen*	Kans doorstroom zelfstandig wonen	59%	3 jaar	19%
Doorstroom beschermd wonen	Kans doorstroom beschermd wonen	30%	3 jaar	19%
Vrijtijdsbesteding*	# activiteiten	2 ¹	1 jaar	32%
Verminderen of stabiliseren probleemgedrag	Kans op verminderen of stabiliseren probleemgedrag	85%	1 jaar	28%
Acceptatie stoornis of aandoening	Kans acceptatie stoornis of aandoening	67%	1 jaar	29%
Stabilisatie stoornis of aandoening	Kans stabilisatie stoornis of aandoening	77%	1 jaar	28%
Biologisch gezin				
Stabiele relatie met kind	Acceptatie opname kind	4,12 ²	1 jaar	26%
	Contactmomenten	3,88 ²	1 jaar	26%
	Positieve invloed contactmomenten	3,99 ²	1 jaar	26%
	Kans op herstel contact biologische ouders	75%	1 jaar	26%
Gemeenten				
Voorkomen criminaliteit (licht) tijdens verblijf*	Kans halt/taakstraf voorkomen tijdens verblijf	86%	1 jaar	22%
Voorkomen criminaliteit (zwaar) tijdens verblijf*	Kans voorkomen jeugd detentie tijdens verblijf	91%	1 jaar	22%
Minder schooluitval (primair)*	Kans minder schooluitval (primair)	94%	1 jaar	18%
Minder schooluitval (secundair)*	Kans minder schooluitval (secundair)	78%	1 jaar	18%
Uitstroom van speciaal naar regulier onderwijs	Kans uitstroom van speciaal naar regulier onderwijs	60%	1 jaar	42%
Voorkomen uitkeringen*	Kans op voorkomen WBB (sociale dienst)	19%	3 jaar	30%
Voorkomen criminaliteit (licht) na uitstroom	Kans Halt/taakstraf voorkomen na uitstroom	88%	1 jaar	22%
Voorkomen criminaliteit (zwaar) na uitstroom	Kans voorkomen jeugd detentie na uitstroom	84%	1 jaar	22%
Financier				
Voorkomen duurdere zorg*	Voorkomen van leefgroep plekken	100%	RV ⁴	100%
Verwijzer				
Duurzame plaatsingen*	Voorkomen overplaatsingen	1,5 ³	RV ⁴	46%
Zorgaanbieder				
Duurzame plaatsingen	Voorkomen overplaatsingen	1,5 ³	RV ⁴	46%

Werk en verminderde schooluitval

Een gezinshuis biedt kinderen met meervoudige en complexe problemen een stabiele en duurzame omgeving om op te groeien. Een dergelijke plek maakt ook een stabiele schoolgang mogelijk en vergroot daarmee de kans op het afronden van een opleiding, het behalen van een startkwalificatie en daarmee de kans op betaald werk. In de huidige analyse is dit terug te zien in de hoge kansen op het afmaken van primair (94%) en secundair onderwijs (78%), de grotere kans om van speciaal naar regulier onderwijs door te stromen (60%) en in mindere mate het voorkomen van een uitkering na uitstroom (19%).

Psychosociale problematiek verminderd of gestabiliseerd

Onderzoek onder kinderen in de jeugd en opvoedhulp uit 2012 concludeert dat de helft van de onderzochte kinderen te maken heeft gehad met verwaarlozing, mishandeling en seksueel misbruik en dat alle kinderen kampen met verschillende vormen van psychosociale problematiek (angst, stemmingsproblemen, druk en opstandig gedrag), bij de helft is dit uitgedmond in een psychische stoornis. Driekwart van hen woonde op drie of meer verschillende plekken (Van der Steege, Broekhoven & Konijn, 2012). Het merendeel van deze kinderen kan niet meer thuis wonen en heeft in een of meer pleeggezinnen gewoond.

Kinderen met een dergelijke problematiek die op meerdere, wisselende plekken hebben gewoond laten veelal hechtingsproblematiek zien, ze zijn onveilig of gedesorganiseerd gehecht. Een kleine analyse van kinderen in gezinshuizen laat zien dat bij 50% van de kinderen sprake is van problemen in de hechting aan primaire verzorgers, inclusief een reactieve hechtingsstoornis (Van der Steege, 2012). Hechtingsproblematiek uit zich in allerlei ontwikkelingsproblemen en psychosociale problematiek (Bartelink & De Baat, 2013). Ook kunnen deze kinderen moeilijk relaties met anderen opbouwen. Voor onveilig of gedesorganiseerd gehechte kinderen is het van belang te zorgen voor een permanente verblijfplaats en nieuwe overplaatsingen te voorkomen. Instabiliteit en verplaatsingen hebben schadelijke gevolgen en verergeren de al aanwezige emotionele en gedragsproblematiek van de kinderen (Van der Steege, 2013). Een gezinshuis biedt een permanente verblijfplek aan deze kinderen waar ze zogenoemde 'correctieve hechtingservaringen' kunnen opdoen. Hun hechtingsmogelijkheden ontwikkelen zich dan weer in een positieve richting, waardoor ze weer vertrouwen krijgen in volwassenen en gezonde relaties kunnen aangaan. Ook stabiliseert of vermindert hun problematiek als gevolg hiervan in veel gevallen. Dit vraagt van de betreffende opvoeders/gezinshuisouders een lange adem, sensitiviteit richting wat het kind nodig heeft en opvoeden alsof het 'je eigen kind betreft' (Juffer, 2010).

Ook zijn stabilisatie en continuïteit nodig om te kunnen starten met behandeling van de specifieke problematiek van de kinderen. Verwerking van trauma's als gevolg van mishandeling of verwaarlozing is bijvoorbeeld pas mogelijk als de situatie van de jeugdige is gestabiliseerd (zie Struijk, 2010). Daarbij lopen jeugdigen in residentiële voorzieningen meer risico om negatief gedrag van andere jeugdigen over te nemen, zogenoemde 'deviantietraining' (Boendermaker, Van Rooijen, Berg & Bartelink, 2013). Deviantietraining ontstaat met name in groepen jongens van rond dezelfde leeftijd waarop (te) weinig toezicht is. Deze kans is kleiner in gezinshuizen, omdat er substantieel meer toezicht is en de leeftijdsverschillen tussen kinderen vaak groter zijn.

Stabiele relatie met de biologische ouders

Voor kinderen die niet meer in hun gezin van herkomst kunnen opgroeien is zekerheid over de plek waar ze wonen en opgroeien van groot belang. Onderzoek in de pleegzorg laat zien dat zekerheid over de plaatsing de ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Kinderen bij wie de plaatsing onzeker was, ontwikkelden zich minder goed (Van den Bergh & Weterings, 2010). Een ander, gerelateerd aspect dat hierbij een rol speelt is de mate waarin de ouders kunnen accepteren dat hun kind elders opgroeit. Ouders die aan hun kind blijven 'trekken' vergroten diens onzekerheid. Komen tot een dergelijke acceptatie is een mentaal en emotioneel proces dat begeleiding behoeft (Van den Bergh & Weterings, 2010). Gezinshuisouders investeren in het betrekken van de ouders van de bij hen geplaatste kinderen en in het opbouwen van een relatie met hen.

Bij de onderzochte gezinshuizen blijkt de relaties tussen het biologische gezin en de geplaatste kinderen positief. Zowel op het gebied van acceptatie van de biologische ouders over de opname (een gemiddelde score van 4,12 op een schaal van 1-5), als over het positieve effect dat het contact heeft op de jongeren (gemiddeld 3,99 op een schaal van 1-5). Ook is de kans dat de relatie tussen het biologische gezin en het kind volledig zal herstellen hoog (75%).

Voorkomen duurdere vormen van zorg

Een duurzame en stabiele plaatsing in een gezinshuis voorkomt ver- en doorplaatsingen van kinderen naar andere, duurdere, vormen van zorg. De geschiedenis van kinderen in residentiële voorzieningen laat vaak vier of meer verschillende woonplekken zien (waaronder pleeggezinnen en eerste plaatsingen op leefgroepen; Van der Steege, Broekhoven & Konijn, 2012). Uiteindelijk leiden deze verplaatsingen vroeg of laat tot plaatsing in een residentiële leefgroep.

De impact map van tabel 1 geeft ook informatie over het voorkomen van duurdere zorg en de duurzame plaatsingen. De omvang van deze indicatoren is afhankelijk van de resterende verblijfsduur. Een voorbeeld: wanneer een jongere 15 jaar is, is er uitgegaan van een resterende verblijfsduur van 3 jaar. Dit geeft 3 jaar aan bespaarde kosten voor een alternatieve opvang, bijvoorbeeld een leefgroep.

Daarnaast hebben de zorgaanbieders op basis van eigen gegevens over de gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep een gemiddelde berekend voor het aantal overplaatsingen per jaar. Dit is uitgekomen op 1,5 jaar. In de 3 jaar dat deze jongere in een leefgroep zou verblijven zou dit betekenen dat er 2 overplaatsingen voorkomen zijn.

Voldoende vrijetijdsbesteding

De verbetering in vrijetijdsbesteding is naar voren gekomen in de gesprekken met voogden en in de werksessies van de projectgroep. Door de regelmatige structuur en de reguliere gezinssituatie van het gezinshuis is het voor de jongeren mogelijk om meer (georganiseerde) activiteiten te ondernemen dan voorheen. Dit is gemeten door het aantal activiteiten bij instroom af te zetten tegen het aantal activiteiten op het meetmoment. Gemiddeld genomen hebben de jongeren in het gezinshuis 2 activiteiten zoals sport, scouting, muziek of theater waar zij aan meedoen.

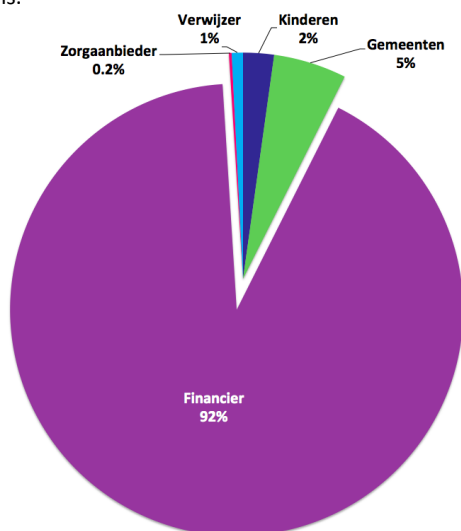
7. Maatschappelijke meerwaarde gezinshuizen

Na het berekenen van de totale kosten van de gezinshuizen en het identificeren van de effecten is er gekeken naar de opbrengsten van de gezinshuizen in deze analyse.

Door een (financiële) waarde toe te kennen aan de effecten, is inzicht verkregen in het belang van een effect voor

een bepaalde stakeholder. Er zijn verschillende waarderingmethoden mogelijk, zowel op basis van (beleefde) waarde als op basis van (kost)prijs gerelateerde methoden. In een mBC wordt de waarde van effecten bepaald op basis van (kost)prijs gerelateerde methoden (financiële proxies). Enkele effecten zijn echter niet in waarde (geld) uitgedrukt. Dit geldt voor de effecten die betrekking hebben op de acceptatie of stabilisatie van het probleemgedrag bij het kind en de relatie met het biologische gezin. Deze zijn daarom niet meegenomen in de SROI ratio.

De totale opbrengsten van de onderzochte gezinshuizen per jaar samen zijn € 11.938.326,-. Hierbij is uitgegaan van de resterende verblijfsduur van de kinderen (zie ook bijlage 1, tabel 1). Op basis van de totale opbrengsten is ook het gewogen gemiddelde bedrag berekend per gezinshuis per jaar (€ 314.819,-). Dit komt uiteindelijk neer op een maatschappelijke opbrengst van € 78.705,- per kind per jaar. Figuur 6 geeft de verdeling van de opbrengsten over de stakeholders weer. Hierbij is de zien dat de grootste financiële opbrengst terecht komt bij de financier, welke vaak een gemeente, zorgverzekeraar of provincie is.

Figuur 6. De verdeling van de opbrengsten van langdurige plaatsing in een gezinshuis

Bij de berekening van de bedragen per effect is gebruik gemaakt van gewogen gemiddeldes. Dit is nodig omdat er door de fasering van het onderzoek niet alle effecten bij alle huizen zijn gemeten:

na de verdiepingfase (2) zijn er een aantal effecten en proxies toegevoegd aan de mBC. Bij de weergave van de totale bedragen zou dit een vertekend beeld geven, aangezien in sommige gevallen enkel vier van de acht gezinshuizen voor de opbrengsten verantwoordelijk zijn. Daarnaast is er rekening gehouden met de impact claim en de duur van het effect (zie tabel 1). Deze berekening wordt als volgt gemaakt:

De gemiddelde kans op het bereiken van het effect vermenigvuldigt met de waarde per persoon (proxy) vermenigvuldigt met het impact percentage keer aantal jaren dat het effect duurt.

Voor de weergave van de maatschappelijke meerwaarde per stakeholder zijn de gemiddelde opbrengsten per effect voor één kind per jaar weergegeven in een figuur. In bijlage 3 zijn de financiële waarderingmethoden (proxies) beschreven en de tabellen met de exacte bedragen per gezinshuis opgenomen.

Kinderen

In figuur 7 is te zien dat de grootste waarde voor het kind gecreëerd wordt door het ontwikkelen van een pro-sociaal netwerk (gemiddeld € 714,- per kind per jaar). Een sterk sociaal netwerk is belangrijke voorwaarde voor het ontwikkelen van verdere effecten zoals minder criminaliteit, schoolgang en betaald werk. Ook heeft het mogelijk maken van de doorstroom naar een zelfstandige woning, een verbetering van de maatschappelijke positie van de jongere, een grote waarde (gemiddeld € 485,- per kind per jaar). Als derde drijver achter de gecreëerde waarde komt de uitstroom naar betaald werk naar voren, gemiddeld ter waarde van € 252,- per kind per jaar.

Gemeenten

Voor de gemeenten zijn opbrengsten van een (langdurige) plaatsing in een gezinshuis substantieel op het gebied van voorkomen van criminaliteit. Het gaat hierbij zowel om het voorkomen van lichte delinquentie (Halt- en taakstraffen) als om het voorkomen van zwaardere criminaliteit (detentie) tijdens het verblijf in het gezinshuis en in het jaar na uitstroom. De totale maatschappelijke opbrengsten hiervan zijn gemiddeld € 3.078,- per jongere per jaar. Daarnaast levert de doorstroom naar betaald werk niet alleen de jongeren zelf extra inkomsten op (zie figuur 6), maar ook de gemeente bespaart hierdoor gemiddeld € 600,- per jongere per jaar aan uitkeringen. Figuur 8 brengt alle opbrengsten voor de gemeente in kaart.

De effecten met betrekking tot de stabilisatie, acceptatie en omgang met probleemgedrag en/of een stoornis door het kind of de jongere zelf zijn kwalitatief gebleven in deze analyse.

Financier

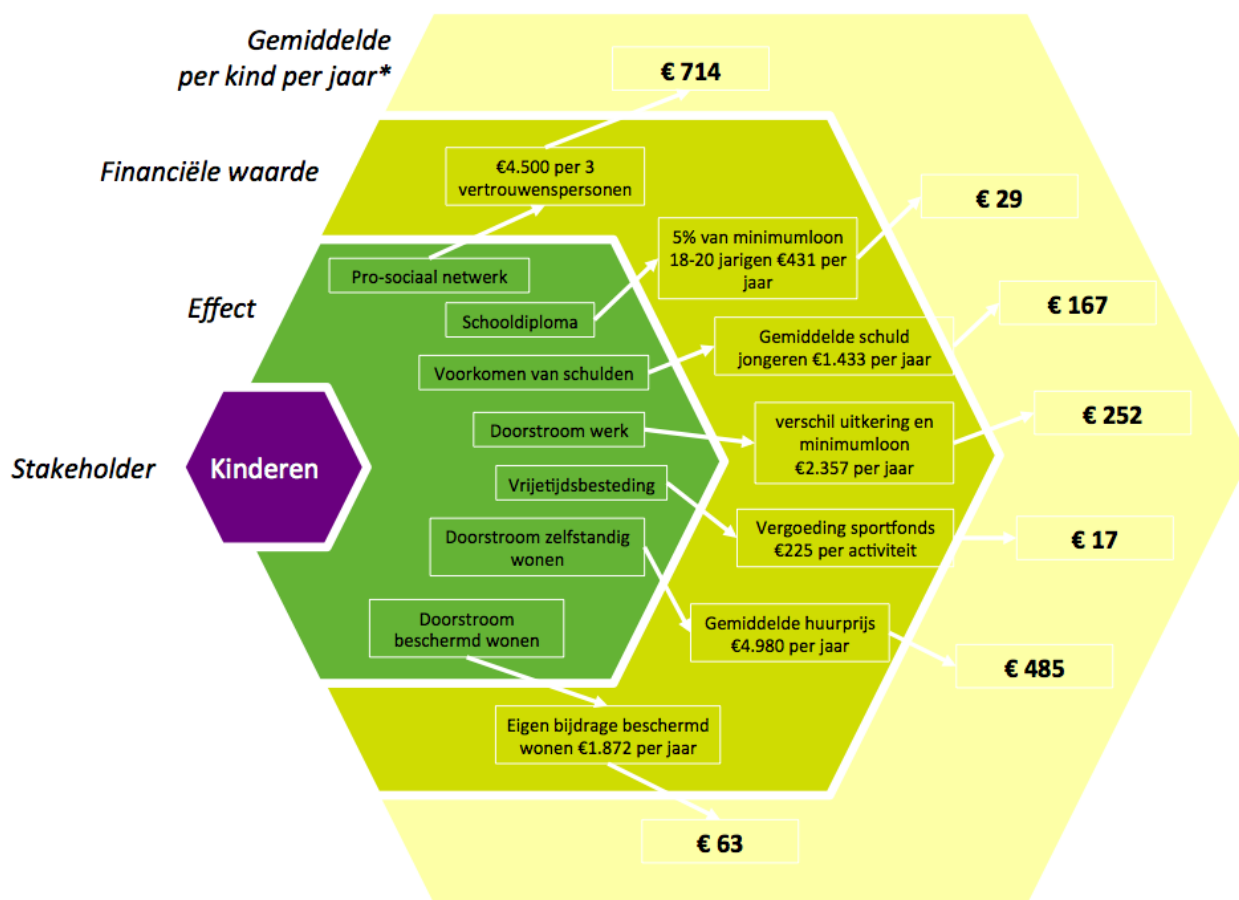
Door de plaatsing van een kind in een gezinshuis voorkomt de financier (de gemeente, een provincie of een zorgverzekeraar) een vorm van duurdere zorg. Er is in deze analyse uitgegaan van het meest voor de hand liggende alternatief voor deze kinderen: opvang in een leefgroep. Deze vorm van zorg is doorgaans duurder en de besparingen hierop zijn dan ook berekend door de verblijfskosten van de resterende verblijfsduur af te zetten tegen de kosten voor een leefgroep voor dezelfde duur. Dit levert de grootste besparing op van gemiddeld € 72.015,- per kind per jaar. Dit is goed voor 92% van de totale maatschappelijke opbrengst van de gezinshuizen.

Verwijzer & Zorgaanbieder

Voor zowel de verwijzer als de zorgaanbieder geldt dat bij een langdurige plaatsing in een gezinshuis (duurzame plaatsing) er minder kosten worden gemaakt voor het overplaatsen van kinderen. De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep is 1,5 jaar¹⁰. Er is per kind gekeken naar de resterende verblijfsduur en het aantal uur dat de verwijzer en de zorgaanbieder kwijt zijn aan de overplaatsing. Dit komt neer op een gemiddelde besparing per kind per jaar van € 668,- voor de verwijzer en € 189,- voor de zorgaanbieder.

Biologisch gezin

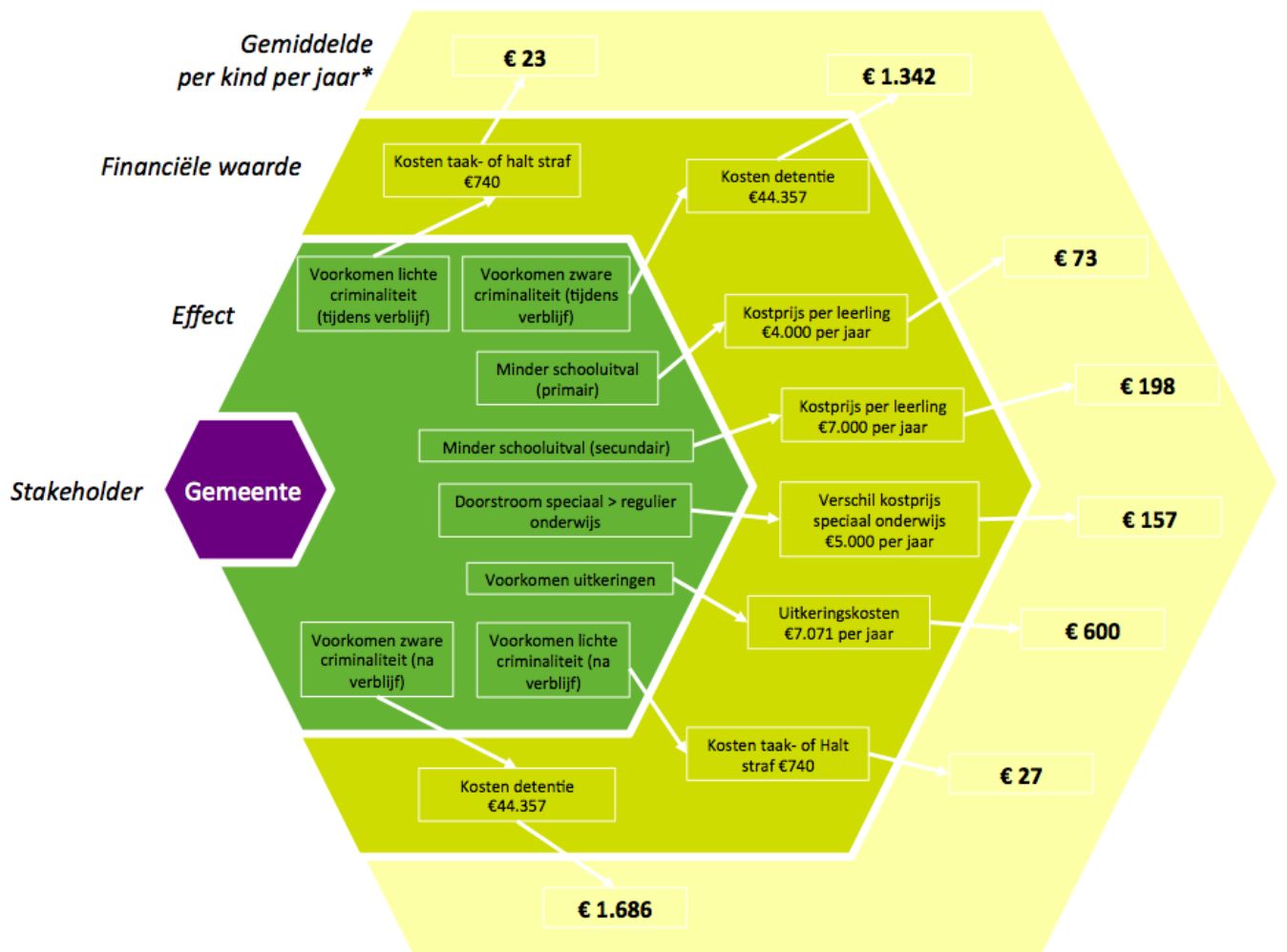
Voor deze stakeholder zijn enkel kwalitatieve effecten meegenomen. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 6 'Effecten'.

Figuur 7. De gewaardeerde effecten voor kinderen die langdurig geplaatst zijn in een gezinshuis.

*Het gemiddelde per kind per jaar is met inachtnaam van de impact claim en de kans dat dit effect voor het kind geldt.

¹⁰ Deze inschatting is gebaseerd op het gemiddelde aantal overplaatsingen bij een leefgroep van de verschillende zorgorganisaties uit de projectgroep.

Figuur 8. De gewaardeerde effecten voor gemeenten bij langdurige plaatsing in een gezinshuis.

*Het gemiddelde per kind per jaar is met inachtnahme van de impact claim en de kans dat dit effect voor het kind geldt.

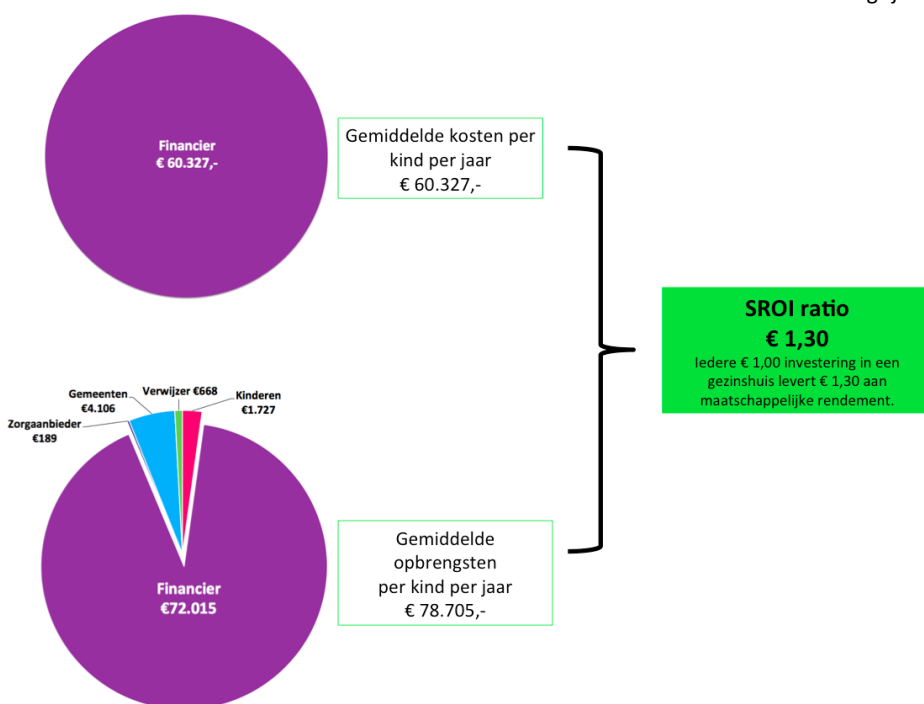
8. Social Return on Investment ratio

8.1 Social Return on Investment ratio

De SROI ratio voor de gezinshuizen uit deze mBC is € 1,30. Dit betekent dat iedere € 1,00 investering in het gezinshuis € 1,30 aan maatschappelijke waarde oplevert, en dus een positief rendement behaalt. De samenhang van de SROI ratio en de kwalitatieve resultaten is cruciaal bij dit onderzoek en kunnen niet los van elkaar worden gezien. Samen is het de optelsom van het maatschappelijke rendement van gezinshuizen.

8.2 Kwantitatieve resultaten

Figuur 9 laat zien in wat de totale kosten zijn en welke stakeholders dit investeren (eerste cirkeldiagram). Daaronder zijn de totale (maatschappelijke) opbrengsten te zien en bij welke stakeholders er waarde is gecreëerd (tweede cirkeldiagram). Hierbij is te zien dat de financier zowel de grootste en enige input levert (€ 60.327,- gewogen gemiddelde per kind per jaar) als de grootste opbrengst (totaal € 72.015,- gewogen gemiddelde per kind per jaar) heeft. Als tweede is er veel waarde gecreëerd voor de gemeente (totaal €4.106,- gewogen gemiddelde per kind per jaar). Voor de geplaatste kinderen is er een totale waarde van € 1.717,- per kind per jaar naar voren gekomen. De verwijzer en zorgaanbieder komen door de duurzamere plaatsingen bij een gezinshuis samen op een mogelijke besparing van totaal € 857,- (gewogen gemiddelde per kind per jaar).

Figuur 9. Social Return on Investment (SROI) ratio voor acht gezinshuizen

8.3 Kwalitatieve resultaten

Door het sociaalpedagogische doel van de gezinshuizen is het van belang om niet-kwantificeerbare resultaten in kaart te brengen. De kwalitatieve effecten voor de jongeren zijn duidelijk naar voren gekomen in de verbeteringen op het gebied van omgang,

stabilisatie en acceptatie van probleemgedrag of eventuele stoornissen. Door de kwetsbaarheid van deze doelgroep is dit effect van grote waarde en is de verwachting dat deze verbeteringen in sociale omgang een langdurig positief effect zullen hebben op het leven van de jongeren. Ook voor de biologische ouders van de jongeren zijn er effecten te duiden op het gebied van contact en acceptatie van de plaatsing van het kind. Dit zijn significante voorwaarden voor een stabiele ontwikkeling van de geplaatste kinderen.

8.4 Extrapolatie naar de sector

Om inzicht te krijgen over wat de huidige resultaten betekenen voor de sector is er een extrapolatie van de mBC uitgevoerd. De extrapolatie is gedaan op basis van de mBC van vier gezinshuizen uit fase 3, aangezien hier specifiek per kind is gekeken naar de effecten en indicatoren. De totale gegevens van deze 16 kinderen (vier kinderen per gezinshuis) zijn geëxtrapoléerd naar de uit onderzoek bekende aantallen over geplaatste kinderen. In Nederland gaat het om 1.677 gezinshuisplaatsen in 2012¹¹. Aangezien SROI een ratio geeft die de verhouding tussen de kosten en maatschappelijke opbrengsten weergeeft, is de ratio van € 1,30 ook geldig in de gehele sector. Bij de extrapolatie zijn de absolute bedragen per effect uiteraard hoger, maar de verhoudingen met betrekking tot de zogenaamde value drivers blijft gelijk. Bijlage 4 brengt de exacte getallen van de sector extrapolatie in kaart.

Bij de opschaling van deze mBC naar de hele sector is het belangrijk om twee kanttekeningen mee te nemen. Ten eerste is de mBC gefundeerd op de aanname dat kinderen langdurig (tot 18 jaar) in een gezinshuis verblijven. De realiteit laat op dit moment echter nog een weerbarstiger beeld zien: de gemiddelde verblijfsduur was in 2011 2,7 jaar. Toch is de aanname dat de plaatsing zo georganiseerd is dat ook in de toekomst kinderen tot de volwassenheid in één gezinshuis worden geplaatst. Hiertegenover staat echter ook de conservatieve claim van effecten en hun duur. Het is aannemelijk dat de effecten die voortkomen uit een stabiele ontwikkeling een leven lang zullen doorzetten, maar dat het effect van een gezinshuisplaatsing langzaam minder zal worden naarmate iemand ouder wordt. Dit zou in de komende jaren nauwkeuriger gemonitord kunnen worden.

Ten tweede is de resterende verblijfsduur een factor die kan verschillen met het landelijk gemiddelde. De gemiddelde leeftijd van de kinderen in de acht mBC's is 13 jaar (zie ook bijlage 1). Dit geeft, uitgaande van de langdurige plaatsing, een gemiddelde resterende verblijfsduur van 5 jaar. Dit is een relatief korte periode. Wanneer er meer onderzoek naar landelijke gemiddeldes gedaan is, is het goed om deze resultaten tegen elkaar af te zetten voor een completer beeld van de sector.

¹¹ Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012. Aanvulling op de factsheet gezinshuizen in 2011. De Glind, april 2013.

9. Samenvatting & conclusie

9.1 Samenvatting

Om de maatschappelijke meerwaarde van gezinshuizen in kaart te brengen zijn de zorgaanbieders Gezinshuis.com, Ambiq, Spirit, Intermetzo samen met de brancheorganisatie Gezinspiratieplein bij elkaar gekomen voor een maatschappelijke Business Case (mBC). Een maatschappelijke Business Case vergelijkt de economische én maatschappelijke kosten en baten van een organisatie of project, in dit geval het gezinshuis, om op deze manier de waarde er van vast te stellen. Onder begeleiding van maatschappelijke impact experts van Sinzer zijn er sinds begin 2014 acht gezinshuizen geanalyseerd. Door deze analyse is de meerwaarde voor 32 langdurig uithuisgeplaatste kinderen (8 gezinshuizen) in gezinsvormen geconcretiseerd en meetbaar gemaakt.

Voor het in kaart brengen van de totale kosten en opbrengsten voor de gezinshuizen is gebruik gemaakt van de Social Return on Investment (SROI) methode. SROI relateert de missie en doelstelling van een project of organisatie aan de investering. Per stakeholder worden de effecten in beeld gebracht en aan de hand van meetbare indicatoren omgezet in een waarde. SROI laat op deze manier zien hoe groot de maatschappelijke impact van een project of organisatie is en vormt hierdoor de basis van een maatschappelijke Business Case (mBC). De analyse resulteert in een SROI ratio: de verhouding tussen kosten (investering) en baten (maatschappelijke opbrengsten) welke laat zien hoe groot het maatschappelijk rendement is.

In deze mBC zijn de effecten voor de zes belangrijkste stakeholders en belanghebbende partijen weergegeven. Deze stakeholders zijn:

1. Kinderen: hierbij is uitgegaan van het scenario dat de kinderen in de betreffende gezinshuizen tot 18 jaar blijven wonen in het gezinshuis.
2. Biologisch gezin
3. Financier: dit verschilt per gezinshuis maar valt over het algemeen onder de provincie/ zorgverzekeraar/ gemeenten.
4. Zorgaanbieder
5. Gemeente: hierbij gaat het om de effecten voor een gemeente. In sommige gevallen is de gemeente ook de financier, maar omdat dit niet altijd het geval is wordt deze stakeholder apart meegenomen. De gemeente vertegenwoordigd in dit geval ook relevante ministeries of andere overheidsorganisaties.
6. Verwijzer: Bureau Jeugdzorg (BJZ) of het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ).

Per stakeholder zijn er effecten op korte en lange termijn geïdentificeerd op basis van de expertise van de projectgroep en de beschikbare literatuur. De effecten geven een voorspelling van de maatschappelijke kosten en baten bij langdurige plaatsing van kinderen in gezinshuizen. Deze effecten hebben een financiële waarde toegekend gekregen. Door het afnemen van vragenlijsten is inzicht verkregen in de kans dat effecten bereikt worden en welke waarde dit creëert. De kans op het behalen van een effect is gecorrigeerd met het impact percentage. Dit percentage geeft het deel van het effect aan dat toe te schrijven is aan de plaatsing in het gezinshuis, en de hoogte is vastgesteld door een panel van (jeugd)deskundigen. Alle effecten, kansen en impact percentages zijn terug te vinden in tabel 1 op pagina 10 van dit rapport.

Na het berekenen van de gemiddelde kosten per kind per jaar in een gezinshuis en het identificeren van de effecten is er

gekeken naar de gemiddelde maatschappelijke opbrengsten per kind per jaar in deze analyse. De gemiddelde kosten á € 60.327,- per kind per jaar zijn lager dan de gemiddelde maatschappelijke opbrengsten van € 78.705,- per kind per jaar. Voor de gezinshuizen uit deze mBC is de SROI ratio dan ook positief: € 1,30. Dit betekent dat iedere € 1,00 investering in het gezinshuis € 1,30 aan maatschappelijke waarde oplevert, en dus een positief rendement van 30% behaalt. Hierbij is de zien dat de grootste financiële opbrengst terecht komt bij de financier, welke vaak een gemeente, zorgverzekeraar of provincie is. Voor de kinderen zijn de belangrijkste waarden het opbouwen van een sterk sociaal netwerk en het verbeteren van de maatschappelijke positie door werk en een zelfstandige woning. Voor de gemeentes zit de maatschappelijke meerwaarde voornamelijk in het voorkomen van criminaliteit en bespaarde uitkeringen.

9.2 Conclusie

In dit onderzoek is de maatschappelijke (meer)waarde van gezinshuizen geanalyseerd. Inzicht in deze maatschappelijke waarde is van belang voor alle betrokken partijen: gezinshuizen krijgen inzicht in hun prestaties en kunnen op een structurele manier verantwoording afleggen; zorgaanbieders kunnen op basis van de analyses gaan sturen op kwaliteit bij hun gezinshuizen; voor financiers zal de financiële besluitvorming beïnvloed kunnen worden door het aantonen van meerwaarde; voor de brancheorganisatie is de analyse een benchmark voor de sector en geven de uitkomsten een basis voor een sector brede inhoudelijke discussie.

Kinderen hebben het recht om op te groeien in een gezin¹². Een langdurige plaatsing in gezinshuizen geeft kinderen een veilige, stabiele woonomgeving en creëert een context waarin de reguliere ontwikkeling van kinderen gestimuleerd wordt. Het gezinshuis geeft kinderen met complexe en meervoudige problematiek de gelegenheid zich te hechten aan beschikbare, stabiele en continue primaire verzorgers, en voorkomt verergering en gerelateerde problematiek, ook op latere leeftijd. Om de maatschappelijke (meer)waarde te onderbouwen is er in deze maatschappelijke Business Case (mBC) gekeken naar de effecten voor alle betrokken partijen bij het gezinshuis. Deze maatschappelijke Business Case onderschrijft zowel de inhoudelijke als die maatschappelijke en financiële meerwaarde van gezinshuizen. De kwalitatieve resultaten onderschrijven het gevonden positieve rendement bij de kwantitatieve resultaten (SROI ratio).

De analyse van acht gezinshuizen geeft een duidelijk beeld van de kosten en maatschappelijke opbrengsten van langdurige opvang in een gezinshuis. De maatschappelijke opbrengsten van een gezinshuis zijn groter dan de huidige kosten. In dit onderzoek waren de gemiddelde kosten per geplaatst kind € 60.327,- per jaar en de maatschappelijke opbrengsten € 78.705,- per jaar. Dit betekent dat er een positief maatschappelijk rendement ontstaat van € 1,30 (30%) voor elke geïnvesteerde euro. De grootste waarde zit in het besparen van kosten voor alternatieve opvang in een leefgroep. Effecten van andere stakeholders zijn in vergelijking hiermee beperkt, maar zeker aanwezig, zoals een sociaal netwerk, werk en voorkomen criminaliteit. Een reden voor de geringe waarde van de overige effecten is de conservatief gekozen duur van elk effect

¹² VN Richtlijn 'Alternatieve zorg' als aanvulling op Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind

zijn. Zoals de literatuur aangeeft zorgt een stabiele woon- en leefsituatie bij kinderen voor een sterk verbeterde maatschappelijke positie voor de rest van hun leven. De effecten in deze analyse zijn echter nog voorzichtig ingeschat. In de toekomst zou gekeken kunnen worden of de effecten ook langer aanhouden en te duiden blijven.

De combinatie van aantoonbare maatschappelijke waarde in geld en de niet-gekwantificeerde ontwikkelingen voor zowel de kinderen, biologische ouders, gemeenten en financiers duidt op een maatschappelijk rendabele aanpak van langdurige plaatsing binnen een gezinshuis.

9.3 Praktische toepasbaarheid

Naast het aantonen van de maatschappelijke meerwaarde van de gezinshuizen is er ook gekeken naar de ontwikkeling van een breder inzetbaar impact raamwerk (template) voor de gehele sector. Door het doorlopen van de verschillende fases met onderzoek en verificatie (zie ook figuur 2) is er een solide template ontworpen welke toepasbaar is op gezinshuizen uit de gehele sector.

Het template maakt het mogelijk om per gezinshuis de maatschappelijke opbrengsten in kaart te brengen. Ook zorgaanbieders kunnen door de inzet van het template nog beter inzicht krijgen in de stakeholders, kosten en maatschappelijke opbrengsten van hun gezinshuizen. Hierdoor kan er betere verantwoording afgelegd worden over de resultaten en het doelmatige gebruik van subsidiegelden. Ook kan er op termijn gestuurd worden op kwaliteitsmanagement op basis van de behaalde effecten en resultaten vanuit de gezinshuizen zelf of vanuit de zorgaanbieder.

Het huidige onderzoek vormt een benchmark voor de maatschappelijke meerwaarde van gezinshuizen, waarbij brancheorganisaties de resultaten kunnen meenemen in hun communicatie richting financiers.

Referenties

- Addink, A., Lekkerkerker, L., Chênevert, C. G Eijgenraam, K. (2012). *Ontwikkeling van cliëntprofielen voor de Utrechtse jeugdzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bartelink, C. & Baat, M. de (2013). Ook in de jeugdzorg kan een kind veilig hechten. Uithuisplaatsing: liefst in pleeggezin of gezinshuis. *Jeugdkennis*, 7.
- Berge, I. ten & Wolzak, A. (2008). *Gevolgen van kindermishandeling*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bergh, P. van den & Weterings, T. (Red.; 2010). *Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.
- Boendermaker, L., Rooijen, K. van, Berg, T. & Bartelink, C. (2013). *Residentiële jeugdzorg: wat werkt?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bot, S. (red.), Roos, S. de, Sadiraj, K., Keuzenkamp, S., Broek, A. van den & Kleijnen, E. (2013). *Terecht in de jeugdzorg. Voorspellers van kind- en opvoedproblematiek en jeugdzorggebruik*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Commissie-Samson (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden. Rapport commissie-Samson, 8 oktober 2012*. Amsterdam: Boom.
- CPB (februari, 2006). *Voortijdig schoolverlaten in Nederland: omvang, beleid en resultaten*. CPB document nr. 107.
- CPB (2009). *Zorg om zorgleerlingen, een blik op beleid, aantal en kosten van jonge zorgleerlingen*.
- Dam, C. van, Nijhof, K., Scholte, R. & Veerman, J.W. (2010). *Evaluatie nieuw zorgaanbod. Gesloten jeugdzorg voor jongeren met ernstige gedragsproblemen*. Nijmegen: Praktikon BV/Radboud Universiteit.
- Gardeniers, M. (2013). *Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012*. De Glind: Rudolphstichting, Gezinshuis.com & LSG Rentray.
- Gardeniers, M., & De Vries, A. (2011). *Factsheet gezinshuizen. Gezinshuizen in Nederland; een verkenning*. De Glind: Rudolphstichting & Gezinshuis.com.
- Hermanns, J. (2001). *Kijken naar opvoeding: Opstellen over jeugd, jeugdbeleid en jeugdzorg*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Jones, R. Et al. (2011). Factors associated with outcomes for looked-after children and young people: a correlates review of the literature. In: *Child: Care, health and development*, 37, 613-622.
- Juffer, F. (2010). *Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek*. Den Haag: Sdu Uitgevers BV.
- Kinderombudsman (2014). *Kinderrechtenmonitor 2014*. Leiden.
- Lange, M. de, Dam, C. van, Dresen, C., Geurts, E. & Knorth, E. (2011). Doorgaande zorg na JeugdzorgPlus. Effectieve zorg voor jongeren met ernstige gedragsproblemen. *Jeugd en Co Kennis*, 5, nr. 4.
- McCall et al. (2012). The development and care of institutionally reared children. The Leiden conference on the development and care of children without permanent parents. In: *Child Development Perspectives*, 6, 2, 174-180.
- Meuwissen, I. (2011). *Een landelijke sectorverkenning. Kenmerken van en opvoedingbinnen gezinshuizen* (Masterthesis, Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, 2011).
- Metz, J., Meijs, L., Roza, L., Baren, E. van & Hoogervorst, N. (2012). Grenzen aan de civil society. In: Jumelet, H. & Wenink, J. (samenstelling en redactie). *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Steege, M. van der (2012). *Gezinshuizen in de jeugdzorg. De kennis verzameld en de stand van zaken*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Steege, M. van der (2013). Langdurig opgroeien van uithuisgeplaatste kinderen. Een onderbelicht thema in de transitie van de jeugdzorg. *Jeugdbeleid*, 7, p. 23-28.
- Steege, M. van der, Broekhoven, R. & Konijn, C. (2012). *Doelgroepenanalyse residentieel verblijf (exclusief pleegzorg en behandelcentra). Eindrapportage*. Amsterdam/Utrecht: Spirit/Nederlands Jeugdinstituut.
- Struijk, A. (2010). *Slapende honden? Wakker maken! Een stabilisatiemethode voor chronisch getraumatiseerde kinderen*. Amsterdam: Pearson.
- Wit, M. de, Segeren, M., Husen, G. van & Franssen, N. (2012). *Het voortraject van Amsterdamse zwerfjongeren. Risicofactoren en hulpverlening tijdens hun jeugd*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Wetenschappelijk Onderzoeks – en Documentatie Centrum (WOCD) (2006). *Strafrechtelijke recidive van ex-gedetineerden*.
- WOCD (juni, 2011). *Factsheet: schuldenproblematiek van jongvolwassen gedetineerden*.

Bijlagen

Bijlage 1 – Kenmerken van de gezinshuizen

Nummer gezinshuis	Aantal kinderen	Gemiddelde leeftijd	Totale resterende verblijfsduur	Gemiddelde resterende verblijfsduur	Loondienst of franchise	AWBZ of Jeugdzorg
1 – Spirit	4	16	8	2	Loondienst	Jeugdzorg
2 – Ambiq	4	12	24	6	Loondienst	AWBZ
3 – Gezinshuis.com	4	12,8	21	5,3	Franchise	Jeugdzorg
4 – Intermetzo	4	11,5	26	6,5	Loondienst	Jeugdzorg
5 – Spirit	4	14,5	14	3,5	Loondienst	Jeugdzorg
6 – Gezinshuis.com	4	13,8	17	4,3	Franchise	Jeugdzorg
7 – Gezinshuis.com	4	12,5	22	5,5	Franchise	Jeugdzorg
8 – Gezinshuis.com	4	12	22	5,5	Franchise	Jeugdzorg
Totaal	32	13,1	154	4,8		

Bijlage tabel 1. Overzicht van de kenmerken van de onderzochte gezinshuizen

Bijlage 2 – Output en activiteiten per stakeholder

Voor iedere stakeholder is bepaald welke activiteiten zij hebben bij het gezinshuis en wat hiervan de output resultaten zijn. Deze zijn hieronder weergegeven:

Stakeholder	Activiteiten	Output
Kinderen	Ontvangen dagelijkse verzorging en opvoeding	# dagen zorg # behandelingen # contactmomenten ouders
Biologische gezin	Onderhouden contact met hun kind	# contactmomenten kind
Financier (provincie/ gemeenten/ zorgverzekeraar)	Financiering verblijfs- en behandelkosten	# gefinancierde verblijfsplekken
Zorgaanbieder	Faciliteren verblijfsplek en hulpvragen	# geplaatste kinderen
Gemeenten		
Verwijzer	Zorg voor plaatsing en belangenbehartiging kind	# geplaatste kinderen

Bijlage tabel 2. Stakeholders, hun activiteiten en output

Bijlage 3 – Uitleg financiële proxies

Pro-sociaal netwerk

Doordat kinderen opgroeien in een gezinshuis maken zij onderdeel uit van een pro-sociaal netwerk. De contacten die de kinderen daar aangaan zijn duurzaam. Dit houdt in dat deze contacten persoonlijk, wederkerig, een tijdsduur hebben van minstens 1 jaar en op basis van gelijkwaardigheid zijn. Er wordt uitgegaan van 3 contacten per kind. In de samenleving zijn er initiatieven om mensen te helpen wanneer iemand op bepaalde punten in het leven een coach, mentor of maatje nodig heeft. Een bekend fenomeen zijn maatjesprojecten. Maatjesprojecten draaien op vrijwilligers. De Nederlandse overheid heeft een maatregel ingesteld om vrijwilligers te tegemoet te komen met een vast bedrag van maximaal € 1.500,- per jaar. Als we dit bedrag als proxy nemen komt de waarde op € 1.500,- per contact per jaar. Bij 3 contacten € 4.500,- per jaar.

Schooldiploma

In studies van het CPB (2006) komt naar voren dat een jaar extra onderwijs gemiddeld leidt tot een stijging van 5 tot 15 procent van het inkomen. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met afnemende meeropbrengsten. Naarmate de opleiding hoger is neemt de stijging van het inkomen af. Er wordt 5% berekend van het gemiddeld minimumloon van 18-20 jarigen voor elk onderwijsjaar dat een kind extra ontvangt. Het gemiddeld minimum loon per jaar bedraagt netto circa € 8.616,-. 5% daarvan is € 431,- (bron: CPB, 2006).

Voorkomen van schulden

De verwachte potentiële schulden zijn bepaald op basis van de gemiddelde schulden van gedetineerde jongeren. De gemiddelde schuld van 18-jarige gedetineerden is ongeveer € 1.000,-. Deze schulden zijn verdubbeld onder 19-jarige gedetineerden en is bijna weer verdubbeld bij 20-jarigen, zij hebben ongeveer € 4.300,- schuld. De gemiddelde schuld per jaar bedraagt € 4.300,-/3 = €1.433,- (Bron: WODC, 2011).

Doorstroom naar betaald werk

De waarde van uitstroom naar betaald werk is bepaald op basis van het verwachte verschil tussen een uitkering en het minimumloon. Het minimum maandloon van 18 t/m 20 jaar bedraagt gemiddeld € 785.70,-. Het jaarloon bedraagt dan: € 9.428,40. In het geval van een Wajong uitkering zouden zij 75% van dit bedrag ontvangen. Het verschil tussen de uitkering en het minimumloon bedraagt 25% per jaar. De waarde van dit effect bedraagt $0.25 \times €9.428,40 = €2.357,10$ per persoon per jaar.¹³

Doorstroom naar zelfstandig wonen

De waarde van uitstroom naar een (zelfstandige of begeleide) woning is bepaald op basis van gemiddelde huurprijzen. Huurprijzen van woningen zijn afhankelijk van het type woning en de regio. De aannahme is dat de gezinshuiskinderen na hun 18e gaan wonen in een woning met een relatief lage huurprijs. De gemiddelde huurprijs van een studentenkamer in Nederland bedraagt € 415,- per maand. Per jaar is dat € 4.980,-.¹⁴

Doorstroom beschermd wonen

Doordat kinderen opgroeien in een gezinshuis bestaat er de mogelijkheid dat ze na uitstroom beschermd kunnen gaan wonen. Deze vorm van zorg valt onder de AWBZ (vanaf 1 januari 2015 WMO). Er moet een eigen bijdrage worden betaald aan de overheid. Het CAK (centraal administratie kantoor) berekent en int de eigen bijdrage. De hoogte van de bijdrage is afhankelijk van het inkomen. De eigen bijdrage geldt alleen voor mensen van 18 jaar en ouder. Er is een hoge en een lage eigen bijdrage. De lage eigen bijdrage is in 2014 minimaal € 156,- en maximaal € 819,40 per maand. Als de hoge eigen bijdrage van toepassing is bedraagt deze maximaal € 2.246,60 per maand. Besloten is om de minimale lage eigen bijdrage te nemen als waarde voor uitstroom naar betaald wonen. Deze bedraagt € 156,- per maand en per jaar € 1.872,-.¹⁵

Vrijtijdsbesteding

Doordat kinderen opgroeien in een gezinshuis kunnen zij deelnemen aan betaalde vrijetijdsbesteding. In de samenleving zijn er initiatieven om mensen financieel te ondersteunen wanneer ze niet in staat zijn de kosten van de vrijetijdsbesteding zelf te betalen. Een bekend initiatief op dat terrein is het Jeugd sportfonds. Het jeugd sportfonds is een particuliere organisatie die de contributie en/of de sportattributen betaalt voor kinderen uit gezinnen die leven van een uitkering, in de schuldsanering zitten of een inkomen hebben onder het sociaal minimum. Dit komt neer op de waarde van € 225,- per vrijetijdsbesteding per jaar.¹⁶

Voorkomen criminaliteit (licht) tijdens & na verblijf

De waarde van het voorkomen van criminaliteit en overlast is bepaald op basis van gemiddelde kosten voor een Halt traject/ taakstraf (lichte criminaliteit). De kosten van een Halt traject bedragen gemiddeld € 680. De kosten voor een taakstraf bedragen € 800,-. De gemiddelde kosten zijn € 740,-.¹⁷

Voorkomen criminaliteit (zwaar) tijdens & na verblijf

De gemiddelde kosten voor gevangenisstraf (jeugd detentie) bedragen € 44.357,- per plaatsing (dit is een straf van 4 maanden inclusief reclassering. Bron: WOCD, 2006).

Minder schooluitval (primair)

De directe kosten van een leerling in het speciaal onderwijs zijn gemiddeld 18 duizend euro per jaar, een leerling in het speciaal basisonderwijs circa 9 duizend, en een 'gewone' leerling ongeveer 4 duizend euro per jaar (CPB, 2009). Besloten is om de minimale kosten te nemen als waarde voor het voorkomen van schooluitval voor een leerling in het primaire onderwijs.

Minder schooluitval (secundair)

Een vmbo-leerling kost de overheid op jaarbasis gemiddeld € 7.000,-, een vmbo-leerling met een Leerweg Ondersteunend Onderwijs beschikking kost € 11.100,-. Besloten is om de minimale kosten te nemen als waarde voor het voorkomen van schooluitval op het secundaire onderwijs.¹⁸

¹³ Bron: <http://www.minimum-jeugdloon.nl/minimumloon-2013/>.

¹⁴ Bron: <http://gemiddeldgezien.nl/meer-gemiddelden/15-prijzen/261-gemiddelde-huur-studentenkamer>.

¹⁵ Bron: <http://www.hetcak.nl/portalserver/portals/cak-portal/pages/k1-1-4-8-bereken-uw-eigen-bijdrage-zorg-met-verblijf.html>.

¹⁶ Bron: <http://www.jeugd sportfonds.nl/71/spelregels>.

¹⁷ Bron: *Rijksbegroting Justitie, prognose 2008-2009, kosten RvdK taakstraffen per RvdK taakstraf.*

¹⁸ Bron: <http://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/content/assets/Onderwijsverslagen/2010/Hoofdstuk+12+-+printversie.pdf>
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/lesgeld-en-schoolkosten-voortgezet-onderwijs>.

Uitstroom van speciaal naar regulier onderwijs

De directe kosten van een leerling in het speciaal basisonderwijs zijn circa 9 duizend per leerling per jaar. De directe kosten van een 'gewone' leerling zijn ongeveer 4.000 euro per leerling per jaar (CPB, 2009). Het verschil à 5.000 euro is de kostenbesparing per leerling per jaar wanneer er sprake is van uitstroom.

Voorkomen uitkeringen

Wanneer iemand een WWB uitkering krijgt van de gemeente op de leeftijd van 18-21 jaar wordt de hoogte van de uitkering afgeleid van de kinderbijslag. Het bleek niet mogelijk om daaruit een proxywaarde vast te stellen. Daarom is besloten om 75% van het minimumloon van 19-21 jarigen (na uitstroom) te nemen als proxywaarde.¹⁹

Voorkomen duurdere zorg

Plaatsingskosten per kind per jaar in een leefgroep. Deze variëren per zorginstelling en dus per gezinshuis.

Verwijzer: duurzame plaatsingen

De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep bij Spirit bedraagt 7,5 maanden (=0,625 jaar). De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep bij Intermetzo bedraagt 2,4 jaar. Gemiddelde verblijfsduur op een leefgroep bedraagt $2,4 + 0,625/2 = 1,5$ jaar. Uitgaande van langdurige plaatsingen (tot 18e) in een gezinshuis worden een aantal overplaatsingen voorkomen. De kosten per plaatsing zijn opgebouwd uit het aantal uur (56) dat een verwijzer gemiddeld besteedt aan een plaatsing vermenigvuldigt met het uurtarief € 20,50. $56 \text{ uur} \times € 20,50 = € 1.148,-$ per voorkomen plaatsing (CAO jeugdzorg Schaal 9 trede 7).

Zorgaanbieder: duurzame plaatsingen

De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep bij Spirit bedraagt 7,5 maanden (=0,625 jaar). De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep bij Intermetzo bedraagt 2,4 jaar. Gemiddelde verblijfsduur op een leefgroep bedraagt $2,4 + 0,625/2 = 1,5$ jaar. Uitgaande van langdurige plaatsingen (tot 18e) in een gezinshuis worden een aantal overplaatsingen voorkomen. De kosten per plaatsing zijn opgebouwd uit het aantal uur (30) dat een verwijzer gemiddeld besteedt aan een plaatsing vermenigvuldigt met het uurtarief € 18,75. $30 \text{ uur} \times € 18,75 = € 562,50$ per voorkomen plaatsing (CAO jeugdzorg Schaal 10 trede 7).

Tabellen met totale & gemiddelde bedragen per stakeholder per gezinshuis:

Stakeholder: Kinderen	mBC 1 Spirit	mBC 2 Ambiq	mBC 3 Gezinshuis .com	mBC 4 Intermetzo	mBC 5 Spirit	mBC 6 Gezinshuis .com	mBC 7 Gezinshuis .com	mBC 8 Gezinshuis .com	Totaal per effect	Gemiddelde per kind (:16)	Gemiddelde p/kind p/jaar (:4,8)
Pro-sociaal netwerk	€ 8.361	€ 16.722	€ 16.722	€ 16.722	€ 13.500	€ 16.722	€ 4.180	€ 16.722	€ 109.651	€ 3.427	€ 714
Schooldiploma	x	x	x	x	€ 1.293	€ 372	€ 256	€ 325	€ 2.246	€ 140	€ 29
Doorstroom naar werk	€ 5.068	€ 3.379	€ 5.068	€ 6.757	€ 7.071	€ 2.534	€ 4.223	€ 4.645	€ 38.745	€ 1.211	€ 252
Voorkomen van schulden	€ 4.942	€ 4.942	€ 4.942	€ 4.942	€ 618	€ 1.853	€ 2.162	€ 1.235	€ 25.636	€ 801	€ 167
Doorstroom zelfstandig wonen	€ 10.876	€ 10.877	€ 10.876	€ 10.876	€ 11.205	€ 4.758	€ 6.798	€ 8.157	€ 74.423	€ 2.326	€ 485
Vrijtijdsbesteding	€ 146	€ 292	€ 292	€ 292	€ 219	€ 585	€ 292	€ 512	€ 2.630	€ 82	€ 17
Doorstroom beschermd wonen	x	x	x	x	€ 2.300	€ 767	€ 1.022	€ 767	€ 4.856	€ 304	€ 63
Totale opbrengsten	€ 29.393	€ 36.212	€ 37.900	€ 39.589	€ 36.206	€ 27.591	€ 18.933	€ 32.363	€ 258.187	€ 8.290	€ 1.727

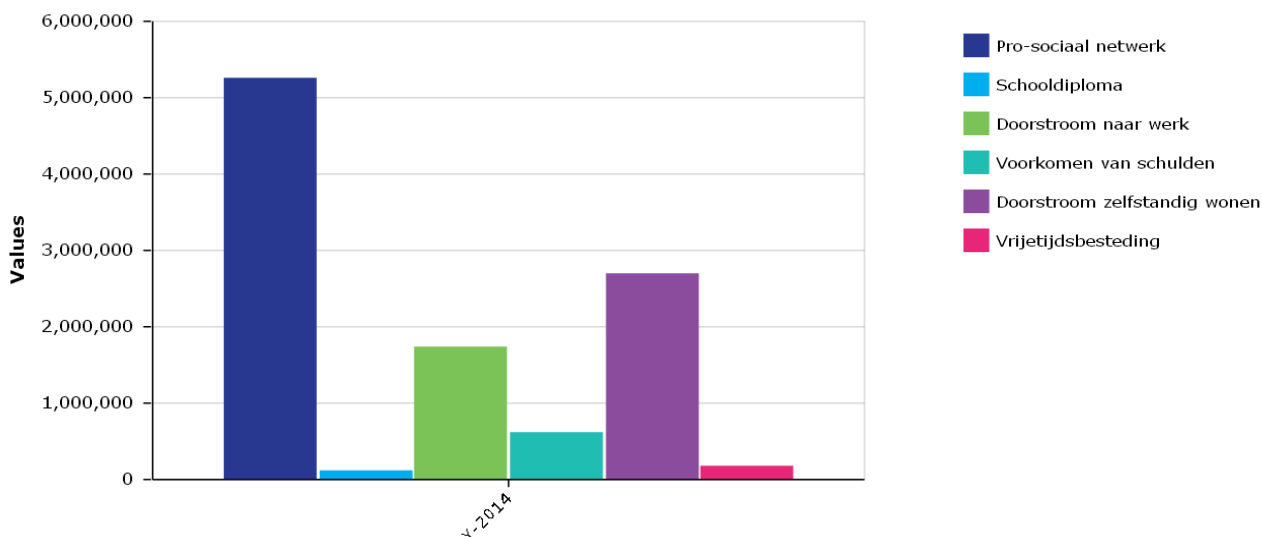
Stakeholder: Financier	mBC 1 Spirit	mBC 2 Ambiq	mBC 3 Gezinshuis. com	mBC 4 Intermetzo	mBC 5 Spirit	mBC 6 Gezinshuis. com	mBC 7 Gezinshuis. com	mBC 8 Gezinshuis. com	Totaal per effect	Gemiddelde per kind (:16)	Gemiddelde p/kind p/jaar (:4,8)
Voorkomen duurdere zorg	€ 785.970	€ 1.889.217	€ 1.264.831	€ 1.516.039	€ 1.169.170	€ 1.013.623	€ 1.556.715	€ 1.865.893	€ 11.061.458	€ 345.671	€ 72.015
Stakeholder: Zorgaanbieder											
Voorkomen duurdere zorg	€ 1.295	€ 4.145	€ 4.232	€ 4.404	€ 2.332	€ 4.405	€ 3.886	€ 4.404	€ 29.103	€ 909	€ 189
Stakeholder: Verwijzer											
Voorkomen duurdere zorg	€ 2.644	€ 52.825	€ 7.403	€ 8.989	€ 4.759	€ 8.989	€ 7.932	€ 8.989	€ 102.530	€ 3.204	€ 668

¹⁹ Bron: Bijstandsnormen per 1 juli 2014.

Stakeholder: Gemeente	mBC 1 Spirit	mBC 2 Ambiq	mBC 3 Gezinshuis. com	mBC 4 Intermetzo	mBC 5 Spirit	mBC 6 Gezinshui s.com	mBC 7 Gezinshui s.com	mBC 8 Gezinshui s.com	Totaal per effect	Gemiddelde per kind (:16)	Gemiddelde p/kind p/jaar (:4,8)
voorkomen criminaliteit (licht) tijdens verblijf	€ 320	€ 320	€ 320	€ 320	€ 520	€ 640	€ 480	€ 560	€ 3.480	€ 109	€ 23
Voorkomen criminaliteit (zwaar) tijdens verblijf	€ 9.590	€ 19.180	€ 19.180	€ 19.180	€ 33.565	€ 38.360	€ 28.770	€ 38.360	€ 206.185	€ 6.443	€ 1.342
Minder schooluitval (primaair)	€ 0	€ 739	€ 739	€ 1.478	€ 739	€ 2.957	€ 1.663	€ 2.967	€ 11.282	€ 353	€ 73
Minder schooluitval (secundair)	€ 5.174	€ 3.880	€ 2.587	€ 2.587	€ 2.911	€ 5.174	€ 3.557	€ 4.528	€ 30.398	€ 950	€ 198
Uitstroom van speciaal naar regulier onderwijs	x	x	x	x	€ 3.675	€ 4.200	€ 3.150	€ 1.050	€ 12.075	€ 755	€ 157
Voorkomen uitkeringen	€ 18.420	€ 12.279	€ 18.419	€ 24.558	€ 0	€ 0	€ 12.279	€ 6.140	€ 92.095	€ 2.878	€ 600
Voorkomen criminaliteit (licht) na uitstroom	x	x	x	x	€ 520	€ 600	€ 480	€ 480	€ 2.080	€ 130	€ 27
Voorkomen criminaliteit (zwaar) na uitstroom	x	x	x	x	€ 31.167	€ 38.360	€ 28.770	€ 31.167	€ 129.464	€ 8.092	€ 1.686
Totale opbrengsten	€ 33.504	€ 36.398	€ 41.245	€ 48.123	€ 73.097	€ 90.291	€ 79.149	€ 85.252	€ 487.059	€ 19.709	€ 4.106

Bijlage 4 – Extrapolatie naar de sector: de cijfers

Gezinshuiskinderen

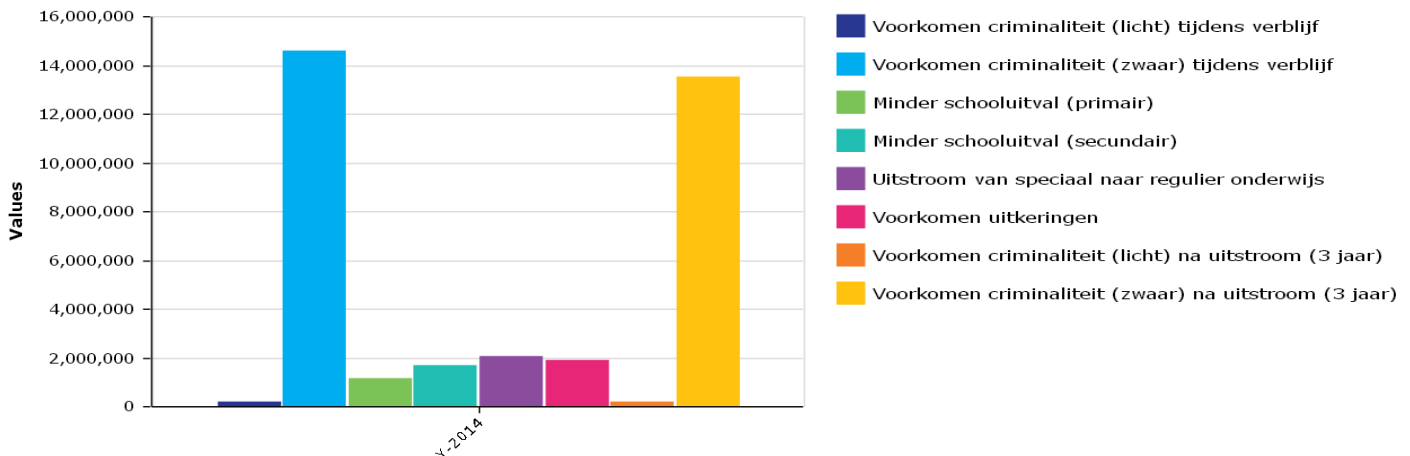

Bijlage figuur A

In figuur A is te zien dat de grootste waarde gecreëerd is door het ontwikkelen van een pro-sociaal netwerk, namelijk € 5.258.921. Ook heeft het mogelijk maken van de doorstroom naar een zelfstandige woning, een verbetering van de maatschappelijke positie van de jongere, een grote waarde namelijk € 2.707.237,-. Als derde drijver achter de gecreëerde waarde komt de uitstroom naar betaald werk van € 1.731.422,- naar voren.

De effecten met betrekking tot de stabilisatie, acceptatie en omgang met probleemgedrag en/of een stoornis zijn niet gewaardeerd gebleven in deze analyse. Voor de jongeren in de gezinshuizen is de kans op het verminderen of stabiliseren van probleemgedrag 85%. Daarnaast wordt de kans dat een kind zijn/haar stoornis of aandoening accepteert ingeschat op 67%. De kans dat een stoornis of aandoening stabiliseert wordt ingeschat op 77%.

Gemeenten

Bijlage figuur B

Figuur B geeft de maatschappelijke waarde van de effecten voor de gemeente op sectorniveau weer. Voor de gemeenten zijn opbrengsten van een (langdurige) plaatsing in een gezinshuis substantieel wat betreft het voorkomen van zware criminaliteit zowel tijdens het verblijf als na het verblijf. De totale maatschappelijke waarde op sectorniveau bedraagt hiervoor € 14.595.954,- (voorkomen zware criminaliteit tijdens verblijf) en € 13.541.056,- (voorkomen zware criminaliteit na uitstroom). De waarde van de overige effecten liggen dicht bij elkaar. De uitstroom van speciaal naar regulier onderwijs levert een maatschappelijke waarde van € 2.104.200,- op. De doorstroom naar betaald werk zoals besproken in figuur B levert niet alleen de jongeren zelf extra inkomsten op, maar ook de gemeenten besparen hierdoor een totaal van € 1.927.823,- aan uitkeringen.

Financier

Door de plaatsing van een kind in een gezinshuis voorkomt de financier een vorm van duurdere zorg. Er is in deze analyse uitgegaan van het meest voor de hand liggende alternatief: opvang in een leefgroep. Deze vorm van zorg is doorgaans duurder en de besparingen hierop zijn dan ook berekend door de verblijfskosten van de resterende verblijfsduur af te zetten tegen de kosten voor een leefgroep voor dezelfde duur. De gemiddelde resterende verblijfsduur van de kinderen in de gezinshuizen betreft 4,8 jaar. Uitgaande van een gemiddelde resterende verblijfsduur van 4,8 jaar betreffende 1.677 kinderen levert dit een maatschappelijke besparing op van € 131.345.799,-.

Verwijzer & Zorgaanbieder

Voor zowel de verwijzer als de zorgaanbieder geldt dat bij een langdurige plaatsing in een gezinshuis (duurzame plaatsing) er minder kosten worden gemaakt voor het overplaatsen van kinderen. De gemiddelde verblijfsduur in een leefgroep is 1,5 jaar²⁰. De gemiddelde resterende verblijfsduur van de kinderen in de gezinshuizen betreft 4,8 jaar. Per kind worden er $4,8/1,5 = 3,2$ overplaatsingen voorkomen. 3,2 overplaatsingen betreffende 1.677 kinderen levert een maatschappelijke besparing op van € 2.837.373,- voor de verwijzer en € 1.390.263,-.

Bijlage 5 – Betrokken ambtenaren interviews

De heer P.J.T. van Daalen

Gemeente: Barneveld
Functie: Wethouder (portefeuille: Openbare ruimte, sport, verkeer, milieu, jeugd, Wmo/welzijn)

Mevrouw Margit Bouman

Gemeente: Ede
Functie: Beleidsadviseur jeugd

Mevrouw Kristel Fiselier

Gemeente: Hengelo
Functie: Beleidsmedewerker Jeugd

²⁰ Deze inschatting is gebaseerd op het gemiddelde aantal overplaatsingen bij een leefgroep van de verschillende zorgorganisaties uit de projectgroep.